

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 36

V Celovcu, dne 4. septembra 1958

Cena 1.50 šilinga

Spoštovani gospod B. P.!

Vaš članek, katerega smo v slovenskem prevodu objavili v zadnji številki našega lista, je zbudil med slovenskimi bralci veliko pozornost.

Zahvaljujemo se Vam za Vaše misli in odkrito besedo, katero ste naslovili k perečemu „koroškemu uprašanju“.

Zagotavljamo Vam in Vašim somišljenikom, da vse naše delo in vse naše stremelje nje velja mirnemu sožitju dveh enakopravnih narodov v deželi. Prav gotovo pa nas boste razumeli, da nekaj zaskrbljeno gledamo to bodočnost, ko beremo v „Süddeutsche Zeitung“ z dne 16./17. avgusta 1958 na strani 4 o ustanovitvi VDA-ja v Münchenu (Verein für das Deutschtum im Ausland). To organizacijo zelo dobro poznamo, saj je imela v svoji kartoteki zabeležene vse naše kulturne delavce tostran in onostran državnih meja v svojih arhivih v Stuttgartu in po kartotekah so se tekom druge svetovne vojne vršila vsa nasilja, vse represalije in izseljevanja. Slovenci na Koroškem prav gotovo v teku desetletij Vam nismo iztrgali ene duše, številke ljudskih štetij, o katerih govorite tudi Vi, pa izpričujejo vsa druga dejstva.

Mi Slovenci smo napravili pod vse, kar se je odigralo pred nedavnim časom, debelo črto. Mi smo bili, ki smo v času, ko so brez dvoma obstajale druge možnosti, predlagali dvojezično šolo v deželi in sicer samo tam, kjer mešano živita oba naroda. To dejstvo nalaga obema narodoma na določenem ozemlju iste dolžnosti in iste pravice. Kakor se morata v zakonu mož in žena odrekati delu svojega „JAZA“, tako je to potrebno tudi v jezikovno mešanem ozemlju. To naše stališče pa bomo branili in zagovarjali povsod. Dobro pa se zavedamo, da ima večinski narod številčno možnost, da nas Slovence „pohodi“ in to po povsem demokratičnih formulah. Ker pa v mednarodnem življenju ne veljajo samo številke, marveč tudi višja moralna pravila, vsebuje tudi avstrijska državna pogodba v členu 7 posebna določila glede slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji. Če bi naša država Avstrija, pa najsi bo vlada na Koroškem ali vlada na Dunaju, hotela reševati to važno deželno uprašanje brez Slovencev, bo seveda tudi sama nosila vso odgovornost. Mi Slovenci smo pripravljeni za sodelovanje in soddgovornost, ki more samo koristiti obema narodoma v deželi in naši skupni državi. Veseli nas, da smo tudi v krogu naših nemških sodeželanov našli vsaj nekaj razumevanja. Dobro pa se zavedamo, da smo še zelo oddaljeni od razumevanja merodajnih krogov. Ne moremo prezreti dejstva, da se nemškemu kulturnemu delu v deželi z isto vnemo posvečata cerkvena in svetna oblast v tednih ob „Turnerseju“ ali, kakor domačini pravimo, ob Zablatniškem jezeru.

Ne moremo prezreti, da na eni strani „gotovi“ politični gospodje govorijo o „častnem imenu vindscharja“ in na drugi strani pa beremo v Südtagespost z dne 30. avgusta 1958 na 4. strani o nečastnosti tega naslova.

Kakor velja v deželi dvojna mera pri podpiranju kulturnega dela, tako imamo dvojno mero pri našem strokovnem šolstvu. Ne samo, da moramo svoje strokovne šole vzdrževati s svojimi težko pridelanimi groši in šilingi, mi moramo s svojimi davki so-vzdrževati tudi tovrstne nemške šole. Ko bo za oba naroda poskrbljeno z istimi dejanji, potem bomo z veseljem ugotovili, da smo v deželi enakopravni deželani.

Vsekakor pa pomeni Vaš članek korak k takemu položaju, kakršnega si v deželi želimo vsi Slovenci in vsi trezni Nemci.

V Ženevi zborujejo

tisoči atomskih znanstvenikov o miroljubni uporabi termonuklearne energije

Pretekli ponedeljek je pričelo v Ženevi eno največjih mednarodnih znanstvenih zborovanj, kar jih doslej poznamo: druga mednarodna konferenca o miroljubni uporabi atomske energije. 5000 znanstvenikov, ki se bavijo z vprašanji atomske energije bo na tej konferenci dva tedna izmenjavalo svoje izkušnje in znanje. Osrednja tema te konference je miroljubno uporabljanje vodikove jedrske energije.

Francoski visoki komisar za atomsko energijo, profesor Francis Perrin, je izjavil v svojem otvoritvenem govoru, da morajo biti vlade posebno budne glede nevarnosti radioaktivnosti, kajti le na ta način bo mogoče smatrati atomsko energijo kot bodoči glavni vir energije v prid človeštvu. Zahteval je, naj končno prenehajo z vsem slepomišljenjem v znanosti. Treba je doseči svetovno izmenjavo vseh spoznanj, če hočemo slednjič priti do tega, da bo med državami zavladalo spet medsebojno zaupanje. Potem se bodo države spet upale na delo, ki bo izključilo pretirano tajno oboroževanje in vse druge nevarnosti, ki so s tem v zvezi. Znanstveniki so na najboljši poti, da v teku dveh desetletij popolnoma ukrotijo vodikovo bombo.

V teku te konference, na kateri je zastopanih 66 držav, bodo obravnavali 2200 znanstvenih poročil, katerih skupna teža je 550 ton. Razni udeleženci te konference so že izjavili, da lahko pomeni ta konferenca največjo svetovno revolucijo zaradi referatov o nadzorovani termonuklearni reakciji.

Sedanja konferenca v Ženevi, ki je ne smemo zamenjati z ravno kar končano malo konferenco atomskih znanstvenikov v Ženevi pri kateri so ugotovili, da je sistem za nadzorovanje prekrškov proti morebitnemu dogovoru o prenehanju jedrskih poizkusov tehnično izvedljiv, kakor tudi ne z vsakoletnimi politično-administrativnimi plenarnimi konferencami. Mednarodne atomske oblasti na Dunaju, je nadaljevanje velike znanstveno-tehnične atomske

konference, ki se je vršila avgusta leta 1955 v Ženevi. Pri tej konferenci so prvič mogli znanstveniki z Vzhoda in Zahoda prosto razpravljati o atomski energiji in svojih izsledkih. To je bilo največje in najbolj zanimivo zborovanje atomskih znanstvenikov, vendar ga letošnje daleč prekaša. Letos se je konferenci pridružila še razstava najrazličnejših atomskih naprav. Letošnja atomska konferenca zato ni važna samo z znanstveno-tehničnega, marveč prav tako tudi z gospodarskega stališča. Le redkokdaj pride toliko strokovnjakov skupaj, ki pridejo v poštev kot kupci atomske opreme, merilnih naprav in celih atomskih reaktorjev in atomskih elektrarn. Letos razstavlja na tej razstavi „atomov za mir“ skupno 21 držav, med njimi Združene države, Sovjetska zveza in Velika Britanija.

Prva atomska konferenca je pomenila začetek atomske dobe, sedanja pa se vrši takorekoč že sredi te dobe.

Poljska hoče biti strpna

Poljski minister za vzgojo, Vladislav Bienkowski, se je zavzel za odstranitev vseh preostankov nestrpnosti, razločevanja in fanatizma v šolah. V radijskem govoru, ki ga je imel ob začetku šolskega pouka, je izjavil, da mora iz šol izginiti vsakovrsten vpliv in da mora biti državljanom zagotovljena popolna svoboda osebnega prepričanja v demokratičnem in socialističnem vzgojnem sistemu. Zapadni opazovalci menijo, da je hotel z opazko glede nestrpnosti opozoriti na verski pouk v šolah.

24. kongres Pax Romana

Pretekli ponedeljek je avstrijski minister za šolstvo, dr. H. Drimmel odprl 24. kongres svetovne katoliške organizacije „Pax Romana“. Kongresa se udeležuje nad tisoč katoliških intelektualcev in študentov, ki so prišli iz več kot 50 držav. Pax Romana je edina organizacija, ki jo Cerkev priznava kot zastopnico katoliških akademikov na vsem svetu.

Pomorske bitke ob Kvemoju

Ob južni obali Kvemoja sta bili ta teden že dve srditi pomorski bitki med komunističnimi in nacionalnimi Kitajci. Komunistična mornarica je utrpela močne izgube. Do bitke je prišlo, ker so komunistične kitajske ladje hotele obkoliti otok Kvemoj, da bi na ta način preprečile oskrbo otoka s Formoze. Komunistično kitajsko topništvo ves čas obstreljuje otok Kvemoj z namenom, da uniči pred napadom čet tamošnje utrdbe.

Aparat za učenje jezikov

Vlada Združenih držav je poklonila grškemu letalstvu nov elektronski aparat, ki olajšuje učenje tujih jezikov. Neki ameriški strokovnjak je že prispel v Atene, da pokaže grškim pilotom, kako lahko uporabljajo ta elektronski učni pripomoček. K tečajem tujih jezikov na letalskem oporišču Tatoi pri Atenah se je prijavilo že večje število interesentov.

Afrika se prebuj

V Helsinkih je prispela diplomatska delegacija iz Maroka, Ghane in Sudana ter navezala stike s finskim zunanjim ministrom Virolainenom. Kakor poroča agencija United Press International, so si člani te delegacije zadali nalogo, seznaniti finski narod z resolucijo o Alžiru, katero so sestavili na

konferenci neodvisnih afriških držav v Akri. Maroški veleposlanik v Londonu, ki pripada delegaciji, je novinarjem v Helsinkih izjavil, da bi se vsa sporna vprašanja dala enostavno rešiti, če bi postala Algerija samostojna.

O B J A V A

Državne realne gimnazije
za Slovence

Ponavljalni izpiti so 8. septembra. Začetek ob osmi uri.

Sprejemni izpiti za vse 4 razrede so 9. septembra. Začetek ob osmi uri.

Vpisovanje je 10. septembra v času od 14. do 16. ure. Javiti se morajo osebno vsi učenci in prinesiti zadnje spričevalo.

Prijave za sprejemne izpite so možne pisмено na naslov: Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22 ali ustno v šolski pisarni. Prijavi je treba dodati rojstni list, dokument o avstrijskem državljanstvu ter zadnje spričevalo.

Uradne ure so od 1. do 6. septembra vsak dan v času od 8. do 12.

Ravnateljstvo

- K R A T K E V E S T I -

NOVI ITALIJANSKI KONZUL V CELOVCU je postal g. dr. Enrico Mancadi Villahermosa e Santa Croce. Njegovo uradno področje obsega Koroško in Stajersko. Naslov italijanskega konzulata v Celovcu je: Viktringer Ring šte. 15., telefon 34-55. Uradne ure so ob delavnikih od 10. do 12.30 ure.

OD 15. OKTOBRA NAPREJ TUDI ZA POTOVANJE V ITALIJO z osebnimi avtomobili, motornimi kolesi, rolerji in mopedi ne bomo več potrebovali triptikov in karnetov. Vozači zasebnih vozil bodo dobili na meji brezplačno turistične izkaznice. Kako dolgo bodo te veljavne, še niso sklenili. Popolnoma Italija ni hotela ukiniti formalnosti, ker je mnenja, da bi v tem slučaju prišlo do prevelikih zlorab turističnih kuponov za cenejši bencin.

KARDINAL EUGENE TISSERANT JE PREVZEL 31. AVGUSTA PROTEKTORAT NAD SLOVEČO MARIJINO BOŽJO POTJO V MARIJNEM SELU. Za protektorja ga je napravil sveti oče papež Pij XII. Po opravljenih svečanostih v Marijinem Selu je odšel kardinal Tisserant, ki je dekan svetega kolegija, na Dunaj, kjer je prisostvoval otvoritvi 24. kongresa svetovne katoliške organizacije Pax Romana. V ponedeljek popoldne se je z letalom vrnil v Rim.

KNEZOŠKOF MAKARIOS JE POZVAL ORGANIZACIJO ZDRUŽENIH NARODOV, naj posreduje v ciprskem sporu. Makarios in grška vlada se zavedajo, da je postal položaj na Cipru zelo resen. Po Makariosovem mnenju naj bi prevzeli vlogo posredovalci ali Hammarskjöld sam ali pa višji funkcionarji Organizacije Združenih narodov, ki naj bi se podali na Ciper, v Grčijo in v Turčijo, da preprečijo tragične dogodke, ki bi utegnili znova kršiti mir v tem delu sveta.

SOVJETSKE ZVEZE JE PRISTALA na anglo-ameriški predlogi, naj bi 31. oktobra pričeli skupne razgovore o takojšnji in dokončni ukinitvi atomskih poizkusov. Sovjetski ministrski predsednik Hruščov je izjavil, da bi bila Ženeva najprimernejši kraj za tozadevne razgovore. V Združenih državah in v Veliki Britaniji so zadovoljni. Ameriška komisija za atomsko energijo je sporočila, da bodo do 31. oktobra izvedli še kakih 10 poizkusov.

NOVO FINSKO VLADO je končno postavil socialni demokrat Karl August Fagerholm. V novi finski vladi so zastopniki socialnih demokratov, agrarcev, konzervativcev ter finske in švedske liberalne stranke. Od 200 članov finskega parlamenta jih podpira novo vlado 137.

Politični teden

Po svetu . . .

Čudno zapletena so pota mednarodne politike. Enkrat nekaj reši, pa se ji na drugem koncu nekaj zavozla, premaga eno oviro pa se ji nagrmadi druga. Tako se ti zdi, če opazuješ današnje stanje. Žerjavica na Daljnem vzhodu, kjer si prizadeva komunistična Kitajska odstraniti Čangkajška na Formozi, in v Severni Afriki, ki je pod francosko upravo, čedalje bolj nezadovoljna, se je močno razpihnila. Alžirska osvobodilna fronta je prenesla svoje teroristično delovanje na matično francosko ozemlje v Evropi. Igra je prilično nevarna.

Napetost položaja zaradi Formoze je pokazala nekakšno izolacijo Združenih držav od njihovih zapadnih zaveznikov v politiki do Daljnega vzhoda. Politika Velike Britanije se jasno razlikuje od politike Združenih držav, ker Velika Britanija priznava komunistično Kitajsko, medtem ko se je vlada Združenih držav obvezala podpirati tako v vojaškem kot v diplomatskem pogledu Čangkajška na Formozi. Pretekli teden so se vršili med Washingtonom in Londonom razgovori glede napetosti ob Formozi. Dosedaj pa ne izgleda, da bi se Velika Britanija v kakšnem pogledu približala stališču Združenih držav. Prav tako se tudi kanadska vlada ne želi nobenih težav v zvezi s Formozo. To je kanadski zunanji minister jasno povedal v spodnji zbornici kanadskega parlamenta. Vključno temu pa Združene države še pošiljajo svoje vojne ladje v preliv pri Formozi in opozarjajo komunistično Kitajsko, naj ne podcenjujejo Eisenhowerjeve obljube Čangkajšku. Zadnje dni se je tudi Sovjetska zveza vmešala v ta spor in izjavila, da bo nudila kitajski ljudske republiki v boju za osvoboditev Formoze in drugih otokov, ki so pod Čangkajškovo oblastjo, „potrebno moralno in materialno podporo. Kdorkoli bo skušal groziti kitajski ljudski republiki z napadom, ne sme pozabiti, da je Sovjetska zveza zaveznica Kitajske.“ Take izjave seveda vse bolj in bolj kopicijo črne oblake na Daljnem vzhodu.

V ponedeljek so pričeli atomski znanstveniki iz 66 držav v Ženevi drugo mednarodno konferenco o miroljubni uporabi jedrske energije. Pred desetimi leti se je na tem mestu zbralo število znanstvenikov iz 73 držav, ki so po končanih sejah in pojasnjevanjih izjavili, da stoji človeštvo na pragu pravičnega napredka. Ti znanstveniki so takrat ponovno trdili, da je znanost skupna dobrina vseh narodov in da je njen širši, nadaljni napredek odvisen od mednarodnega sodelovanja in medsebojne povezanosti vseh dežel. A kaj se je zgodilo? Namesto, da bi se v celoti posvetile človekoljubnim ciljem: gradnji atomskih elektrarn ter uporabi izotopov na raznih gospodarskih in znanstvenih področjih, so velesile pri nadaljnjem napredku osvajanja te nove neizčrpne sile pričele tekmovali med seboj v oboroževanju z atomskim orožjem. No, da, to je senčna stran. Povedati pa je seveda tudi treba, da so vzlic temu tekmovalju dosegli gotove uspehe tudi v neposredni uporabi jedrske energije kot energetskega vira, kakor tudi v uporabi radioaktivnih izotopov v industriji, kmetijstvu, biologiji in medicini. Sedanja konferenca v Ženevi bo verjetno pokazala vse uspehe na področju uporabe jedrske energije v miroljubne namene. Odkritosrčna in prijateljska izmenjava tozadevnih spoznanj v razvitih in gospodarsko razmeroma manj razvitih deželah bo gotovo nudila nove možnosti, da se pospeši uporaba jedrske energije v blagor vsega človeštva.

4. mednarodni kongres o vprašanjih biokemije na Dunaju

Zvezni predsednik dr. Schärff je odprl v ponedeljek v dunajski mestni hali 4. mednarodni kongres o vprašanjih biokemije. V svojem nagovoru je zvezni predsednik izjavil, da je misel, da še vedno prekašajo izsledki, ki služijo blagostanju človeštvu, drugje, katerih cilj je smrt in uničevanje, pomirljiva. V prvi vrsti blagodejnih raziskovanj koji razmeroma mlada znanost biokemije, ki je odprla moderni medicini nova pota. Tudi številne industrije so se mogle poslužiti izsledkov biokemičnih raziskav in jih sedaj ne morejo več pogrešati. Če bi biokemija potrebovala še kakšne dokaze za svoje svetovnopomembno delo, so to udeleženci tega kongresa na Dunaju, katerih število gre v tisoče.

... in pri nas v Avstriji

Medtem ko se pri nas v politiki v teh poletnih dneh ne dogodi dosti — saj so vsi merodajni po večini na dopustu — se je v gospodarskem pogledu minuli teden marsikaj premaknilo. S skrbjo smo beležili vesti, ki govorijo o novih

podvigih cen.

Da bo jeseni cena za električni tok ponovno poskočila (za nekaj so jo dvignili že s 1. avgustom), smo pisali že zadnjič. Neopaženo pa so šle na višje cene v teku poletja pred vsem v gostilnah, povprečno za 10 — do 20 odstotkov v primeri z lani. Sicer to domačini ne občutijo tako, saj te cene plačajo vendar tujci, „ki imajo itak denarja dovolj“. Vendar tako enostavna zadeva le ni, saj se pozna letos pri gotovih živilih, predvsem pri mesu, tudi v privatnih gospodinjstvih, da morajo potrošiti več denarja za prehrano družine. Kar bo nedvomno pa bolj prizadelo vse potrošnike, zvišali so cene za sladkor od 1. septembra naprej za 4 odst. To se bo poznalo posebno zdaj jeseni, ko gospodinje vkuhavajo. Sicer je notranji minister napovedal, da bo dal preveriti upravičenost tega povišanja sladkorjeve cene, vendar v poučenih krogih menijo, da to ne bo nič zaleгло. Producenti sladkorja navajajo namreč, da se je podražil tok in premož in še druge stvari, ki jih rabijo pri proizvodnji sladkorja in da so se dvignile tudi plače delavcev tako, da ni mogoče shajati z dosedanjno ceno.

Avstrijski šiling

se je letos zopet utrdil. Nacionalna banka pravi v svojem poročilu, da so se zvišale zaloge deviz in zlata in da je zunanja plačilna bilanca aktivna. Pri tem je pa vsekakor treba upoštevati, da se je zunanja trgovina zmanjšala. To prizadeje predvsem težko industrijo in pa izvoz lesa. Ravno pri lesu so cene nekoliko padle in se je izvoz nekoliko zataknil. Vendar računajo, da se

Iz naroda izhajamo, za narod delajmo . . .

(S počitniškega sestanka akademikov in učiteljev)

Sredi avgusta so se letos prvič sešli v Št. Jakobu v Rožu naši akademiki in učitelji, da posvetijo dan in pol zadevam javnega in narodnega življenja. V šoli č. šolskih sester se je zbralo nad šestdeset duhovnikov, akademskih starešin, učiteljev in študirajočih visokošolcev. Edinstveni sestanek je potekal živahno in pestro ter zapustil v vseh vtis, da nikakor ne sme biti zadnji te vrste.

Sestanek je otvoril s pozdravom sklicatelj g. prof. dr. V. Inzko in uvodno izrazil veselje nad lepim številom udeležencev. Stvarni spored je predvideval eno predavanje na predvečer in troje predavanj ter poročila za sledeči dan. Vmes vpleteno petje in družabni večer sta tvorila posrečen okvir. Sv. maša, darovana po mil. kanoniku Zechnerju v jutro glavnega dneva, pa je bila jedro počitniškega shoda.

»Akademik in učitelj v službi naroda«

Prvi je v govoru povzel besedo sivolasi starosta naših duhovnikov svetnik preč. g. Vauti Alojz iz Sel. Govoril je o narodu kot veliki družini, kateri očetuje svetno in duhovno izobraženstvo. Duhovnik, učitelj in zdravnik so inteligenca našega podeželja, njim je poverjena skrb za duhovno, duševno in telesno zdravje naroda. „Ljubite svoj narod in spoštujte njegovo govorico!“ tako je zaključil predavatelj in nakazal možnosti, kako zamore inteligent dokazati svoje spoštovanje do domačega ljudstva. „Iz naroda izhajamo, za narod delajmo!“, s tem pozivom je govornik zaključil svoja zanimiva izvajanja, ki so jih tečajniki vzeli z navdušenjem na znanje.

»Duhovnik in narodna kultura«

je bil naslov drugega predavanja, ki ga je podal profesor dr. Pavle Zablatnik. Referent je v njem nakazal odlično vlogo, ki jo v kulturni zgodovini koroških Slovencev vršijo duhovniki. Gutsman in Jarnik stojita ob začetku, Majar, Einspieler in Slomšek vsestransko bogatijo

bo to stanje v kratkem zboljšalo. Manjka pa gospodarstvu kapitala. Treba bi bilo predvsem v pogledu na gradbeni sektor pospešiti gradnjo elektrarn, kajti Avstrija je bogata na vodnih silah in bi električni tok — ako bi z zadostnim kapitalom bilo mogoče zgraditi potrebne elektrarne — lahko za drag denar izvažala tako italijanski kot nemški industriji, kar bi za bodoče čase prineslo lepe dohodke v tuji valuti. Da pa kljub težavam, kot smo nakazali, naš šiling stoji tako na trdnih nogah je zasluga tujkega prometa. Ta prinaša z leta v leto več dohodkov in so se dohodki tu zvišali v primeri z lani letos kar za 21 odst. Ker je ta panoga gospodarstva zelo občutljiva, je treba tu strumno gospodariti in preračunano investirati, kajti nekateri trdijo, da so se tu investicije ponekod preveč raztegnile. Vzemimo samo primer, da v Zapadni Nemčiji pride majhna (ne velika) kriza, bomo v tujem prometu kmalu na tleh. Najprej pač vsak, če ne zasluži dosti, skri izdatke za dopust, ki v krizi veljajo le za neki luksus.

Na meji

veljajo nove tarife za carino. Tako na primer prebivalci obmejnega pasu (zraven sliči tudi mesto Beljak) od 1. septembra naprej plačujejo že za drugi liter vina (1 liter je prost) 10.— S carine. Na splošno je povišana carina od 9.— S na 10. S. Prebivalci izven obmejnega pasu plačujejo carino šele za tretji liter. Tisti pa, ki hodijo nakupovati v Trbižu čevlje, volnene stvari in podobno, plačujejo od zdaj naprej tudi več carine, kajti ta se računa zdaj na podlagi vrednosti predmetov.

Naše bralce bo zanimalo, da se je mudil minuli teden v Avstriji

univ. prof. dr. Kurt Schuschnig

bivši avstrijski kancler pred zasedbo Avstrije po Hitlerju. Dr. Schuschnig je sedaj univerzitetni profesor v Ameriki in je predaval v kloštru Kremsmünster zbranim katoliškim akademikom. Govoril je o tem, da mora tudi demokracija vzgajati vodilne glave, ki igrajo lahko vodilno vlogo v dobrem smislu. — Dolgo časa dr. Schuschnig ni smel po vojni v Avstrijo, ker ga socialisti ne marajo radi februarskih dogodkov leta 1934. Vendar zaceli čas vse rane in se zdaj nihče ni razburjal, ko je bivši kancler hodil tu, kjer je doma.

kulturno bogastvo — Treiber, Ražun in Ehrlich posvečajo svojo skrb ljudski prosveti — Poljanec, Starc, Singer so duhovniki-kulturniki minulih desetletij. Odlična vloga duhovnikov v kulturnem življenju našega ljudstva budi čut hvalečnosti vsega naroda in je hkrati poziv na svetno inteligenco, naj sledi vzgledom duhovne inteligence.

»Narodno-politični položaj«

je orisal g. dr. Joško Tischler. Med drugim je naglasil, da je člen 7 avstrijske ustave okvir, ki ga moramo tudi mi izpolniti z lastnim javnim in kulturnim delom. Mlajša generacija naj se nikakor ne oteguje obravnavanjem javnih vprašanj, starjša pa naj nikar ne popušča, četudi so trenutni izvidi realizacije ustavnega člena neznatni. Vprašanje našega šolstva je postalo danes agenda politikov, ki vnašajo v to vprašanje svoje strankarsko-politične želje. Za uresničitev ustavnih predpisov in od naše strani treba stitviti šolnikov in vseh izobražencev. Posebno našo pozornost pa zasluži slovenska gimnazija, ki je zibel bodoče naše inteligence.

»Naše kulturno življenje«

je pestro orisal g. prof. dr. V. Inzko z nazorno sliko naše organizirane in neorganizirane prosvete. Nakazal je mnogobrojne možnosti prosvetnega udejstvovanja v predavanjih, igrah, petju, glasbi, knjigi, radiu, naglasil je eminentni kulturni značaj osnovnega in srednjega šolstva in pokazal, kako se najavlja tudi naše leposlovno in znanstveno udejstvovanje. Govor je izzvenel v jasnem poudarek kulturne volje, ki jo hoče naše ljudstvo udejstvovati tako v katoliškem kakor tudi v slovenskem smislu.

Poročila

Referentom in živahni diskusiji so sledila poročila iz šolskega in prosvetnega sektorja. Poročila visokošolcev so dopolnjevali referati o elementarnem našem šolstvu. Tečaj je zaključila pesem.

SLOVENC

doma in po svetu

V ARGENTINI

Slovensko semenišče

Slovensko semenišče v Adroque, je v času svojega obstoja, 13 let, poslalo v svet 41 duhovnikov. Fakulteta je dala Slovincem 9 doktorjev teologije, 20 od teh duhovnikov pa dela danes med Slovenci. Trenutno ima semenišče 11 bogoslovcev, pridruženi Skofov zavod pa ima 28 gojencev.

Verski in narodnostni pomen tega semenišča ni majhen. Slovenci že sedaj dobivajo iz njega svoje dušne pastirje in upati je, da jih bodo v bodoče še več.

V AMERIKI

Izšla je nova Mauserjeva knjiga

Mauserjevim desetim leposlovnim knjigam, ki so delno izšle tudi pri Mohorjevi družbi v Celovcu, se je pridružila še enajsta: „Jerčevi galjoti“.

Mauser je pisatelj Gorenjske in Koroške. V vseh njegovih delih se ti dve pokrajini razprosteta pred nami in pokažeta človeka tiste zemlje z vsemi svojostmi in slikovitimi značilnostmi. V podajanju kočke domače zemlje je glavni smisel Mauserjevih knjig: oživeti in priklicati vedno znova lepo podobo domačih vasi in njenih ljudi iz katerih je zrastle tudi on, ter ohraniti zdravost zavesti ponosa do vsega, kar je domače.

Galjoti so gorenjska povest, v kateri se prepletata dva glavna motiva: kriva prisega v prejšnjem rodu, ki se kot zločin vleče z vsemi posledicami skozi vso povest in ošabnost kmečkega človeka, ki je vedno prepričan v svoj prav. Povest je napeto pisana in se ponekod razvije v privlačno dramatičnost. Mauserjev jezik je klen in domač.

Mauserja tudi Koroški Slovenci dobro poznamo, saj je živel dalj časa med nami. Ko se je potem preselil na ameriško stran, je nadaljeval z ustvarjanjem, kljub novemu življenju, ki je terjalo od njega večjega fizičnega napora in v še bolj ubijajočih materialističnih okoliščinah. Pri vsem tem je Mauser ostal idealist, ki mu za dobro slovenske besede in imena ni nikdar nobena žrtev prevelika.

In prav pred nekaj dnevi je pisatelj Karel Mauser dopolnil štirideseto leto svojega življenja. Koroški Slovenci mu pristočno čestitamo z željo, da bi še dolgo, dolgo služil svojemu narodu s svojo lepo, kleno besedo in kakor je dejal ob štiridesetletnici sam:

„... odgrinjal lepote doma in pokazal pravo podobo slovenskega človeka, ki je v bistvu zdrav, navezan na svojo zemljo in srečen samo doma.“

Kulturni film Slovenija v Chicagu

Na zadnjem sestanku chikaške Lige so predvajali kulturni film Slovenija, ki ga je izdelalo filmsko društvo Triglav v sinhronizaciji dr. Staneta Šušteršiča, ki vodi slovensko uro v Clevelandu.

V ITALIJI

Veliko priznanje humoristu

Na mednarodnem natečaju za humoristično literaturo v Bordigheri v Italiji je dobil drugo nagrado beograjski humorist Ti-homir Iljič za svojo „Zgodbo o psu“.

PO 2000 ŠILINGOV STA DAROVALA jugoslovanski konzul v Celovcu Boris Trampuž in italijanski vicekonzul Cav. Bonoldi za žrtve poplavi na Koroškem, kot predstavnik konzularnih nastavljenecv, ki so zbirko organizirali.

JUGOSLAVIJA JE PROTESTIRALA PRI ALBANSKI VLADI zaradi ugrabitve 19 jugoslovanskih državljanov — med njimi je 11 otrok —, ki so se hoteli vrniti v Jugoslavijo. Albanske oblasti so odvedle te jugoslovanske državljanke na neznan kraj vključno temu, da so vsi imeli jugoslovanske dokumente v redu in se hoteli vrniti v Jugoslavijo.

ARGENTINA MISLI PODRŽAVITI PETROLEJSKE VRELCE in je vlada že predložila kongresu tozadevni osnutek. Koncesije, ki so jih svoje dni dali družbama Shell in Esso, bodo vključno temu še priznali, pač pa bo državna argentinska petrolejska družba postala z novim zakonom vrhovna oblast, ki bo sklepala pogodbe o delu z inozemskimi petrolejskimi družbami, kot tudi z domačimi.

BO VSE TO RES?

Ameriški general-znanstvenik prerokuje, kaj bo čez 20 let

Ameriški general in predsednik „Radio Corporation of Amerika“, D. Sarnoff, poljudno-znanstveni publicist, je napovedal, kaj vse se ima v prihodnjih dvajsetih letih zgoditi na področju tehnike in znanosti.

ATOM BO POSTAL PACIFIST. — Znanli bomo pridobivati jedrsko energijo iz razmeroma cenjenih surovin, kar bo zelo poceni. Lahko jo bomo praktično izkoriščali v miroljubne svrhe ne le v industriji, ampak tudi za pogon letal, ladij, avtomobilov in drugih prometnih sredstev. Direktno spreminjanje atomske energije v električno bo tudi postalo stvarnost. Atomske baterije bodo dajale energijo, potrebno za gospodinjstvo in industrijo.

MOGOČNO SONCE V SKROMNIH VLOGAH. — Široj po svetu bodo temeljito vpregli sončne žarke. Ukročena sončna energija bo velikega pomena za tropske in poltropske kraje, kjer je sonca na pretek, a jim manjka drugih sredstev za razvoj blagostanja.

OCEANI — NAJPLODNEJŠE NJIVE PRIHODNOSTI. — Zaradi razvoja namakalne tehnike ter nadzorovanja neurij in učinkovito vprežene sončne svetlobe, pospeševanja klitja in zorenja po novih kemičnih in bioloških odkritjih, se bodo prehrabeni viri za vse človeštvo izdatno razširili. Najplodnejše njive prihodnosti bodo „obdelani“ — oceani. Njihove kultivirane alge bodo dajale vedno dovolj hrane, ne glede na rast človeštva. Lakote ne bo več.

ELEKTRON BO PODRL PREGRADE „BABILONSKIH JEZIČNIH OVIR“. — Barvna televizija bo razpredena čez ves planet. Posamezniki bodo lahko govorili in gledali drug drugega ne glede na razdalje, razen tega bodo lahko videli sleherni kotiček zemlje v naravnih barvah. Avtomati bodo sproti prevajali en jezik v drugega ter

tako podirali današnje „babilonske jezične ovire“.

POVPREČNA STAROST BO 100 LET. — Biokemija bo nudila mnoga nova zdravila zlasti za reševanje telesnih pregledov povezanih s staranjem. Tesne vezi med biologijo, kemijo in fiziko bodo s pomočjo novih elektronskih in atomskih orodij omogočile vrsto izboljšav v preventivni medicini, ugotavljanju in zdravljenju bolezni. Življenska doba človeka se bo naprej podaljševala.

ELEKTRONSKI RAČUNSKI STROJI. — Začetki dobe tako imenovanih „elektronskih možgan“ so že tu. Te „možgane“ čaka velik razmah. Beleženje in računanje bodo prevzeli nase roboti, poslovne procedure, razne industrijske operacije in številne podatke bodo avtomatsko zbirali in analizirali. Računski stroji bodo tudi predvidevali, kako novi proizvodi ustrezajo namenom. S tem bo marsikje odveč izdelovanje prototipov. Pisanje in čitanje z veliko hitrostjo bo prav tako običajno, kot je današnje hitro računanje.

GOSPODINJSTVO. — Gospodinje bodo lahko vnaprej sestavile razpored hišnih del in vse bo postopoma elektronsko opravljeno. Elektronska oprema bo lahko sama kuhala, prala, uničevala ostanke... Le še je stti bomo morali sami.

RAZMAH AVTOMATIZACIJE. — Že sedaj precej razvita avtomatizacija se bo povečala zaradi cenene in obilne pogonske moči. Znižali se bodo proizvodni stroški, obseg proizvodnje se bo povečal, delovni čas pa se bo skrajšal. Nedvomno bo prehod na široko avtomatizacijo odprl nova vprašanja, toda konec koncev bo osvobodil milijone ljudi napornega dela.

Če bo vse to čez dvajset let res, bodo potrdili tisti, ki bodo še živeli!

Mož dleta in kamna

Ivan Meštrović — 75-letnik

Pred kratkim je obhajal svoj 75. rojstni dan veliki jugoslovanski kipar Ivan Meštrović, umetnik, ki je osvojil ves svet.

Rodil se je v Vrhpolju kot dinarjev sin, a doraščal v Otavici pri Drnišu v Dalmaciji. Do petnajstega leta je Meštrović pasel ovce in obdeloval s spretno roko svojo pastirsko palico, kolovrat ali pa lupine posušenih buč. Brati se je naučil na ta način, da je primerjal narodne pesmi s tiskanimi besedili. Slednjič je prišel nadarjeni mladenič v Split in od tam na Dunaj. Šestnajstletnega fanta brez šolske izobrazbe, oblečenega v dalmatinsko narodno nošo, je rektor zaradi izredne nadarjenosti takoj sprejel na

akademijo za upodabljačo umetnost. Skozi bedo in revščino ga je pot peljala iz Dunaja v Pariz in še po drugih središčih evropske umetnosti.

Komaj 24-leten je že razstavljal na bienalu v Benetkah in v pariškem jesenskem salonu; kje je bil deležen posebne Rodinove pozornosti. Leta 1910 je razstavljal v dunajski Secesiji in umetnostni zgodovinar Strzysgovsky je vključil mladega Dalmatinca že v študij umetnostnih znanstvenikov. Vsa velika mesta v Evropi in Ameriki so ga pričela vabiti, naj jim pokaže svojo umetnost. Mladenič, ki je prišel reven in ubog iz dalmatinskega Krasa, brez kiparske tra-

dicije svojega naroda, brez vsakih priporočil in protekcij, je osvojil umetniške salone zapada.

Kot že svetovno znanega kiparja je zatekla prva svetovna vojna Meštrovića v tužini. V tem času je dobivala tudi vedno popolnejšo obliko grandiozna koncepcija kosovskega hrama, ki jo je razstavil že v Secesiji leta 1919 in ki je poglavito delo mojstrove mladostne dobe. Po prvi svetovni vojni se je mojster vrnil v domovino, a zamislil kosovskega hrama mu niso dali urensiti.

Država je odkupila kipe iz mavca in postavila so jih v poseben prostor v beograjskem muzeju. A Meštrović je rasel dalje v silaka plastične forme ob oblikovanju najglobljih človeških čustev, v prvi vrsti materinske ljubezni. Ves se je posvetil religioznemu kiparstvu in njegov Križani je „sim-

bol bolečine naše dobe“. Skoraj vso dobo med vojnami je bil rektor zagrebške umetnostne akademije, razstavljal je po vseh velikih mestih in se uveljavil prav tako v naprednem Parizu kot v konservativnem Londonu in še neuravnovešnem New Yorku ali kritični Pragi. Meštrovića potem ni nihče več presegel in svet še čaka kiparja, ki ga bo dosegel. Sprejemal je najvišja odlikovanja in priznanja.

Italijanska okupacija je našla Meštrovića v Splitu; odpeljali so ga v zapor. Ko so ga izpustili, se je umaknil najprej v Svico in Rim in končno odšel v Ameriko, kjer živi še danes.

Meštrović je ustvaril nepregledno galerijo najčistejših umetnin. Poznanje tega „moža dleta in kamna“ je dolžnost vsakega človeka, ki hoče živeti v sedanjem kulturnem svetu.

Otroška paraliza

O bolezni sami in o železnih pljučih

I. predavanje

Spinalna ohromitev ali poliomyelitis ali otroška paraliza je prastara bolezen človeškega rodu. Že v svetem pismu najdemo orise telesnih izkazov, ki jih lahko tolmačimo kot posledice otroške ohromitve. V zbirki kiparskih izdelkov muzeja v Kopenhagenu na Danskem hranijo svet kamen iz leta 1500 pr. Kr., na katerem vidimo očeta neke egiptovske rodbine na dvoru faraonov 18. dinastije, kateri ima skrajšano in shujšano desno spodnjo okončino s kopitasto nogo. Ta hiba je nedvomno posledica v mladosti prebolele otroške paralize. Tudi na egiptovskih mumijah so našli ostanke spinalne ohromitve. Otroška paraliza sodi med najstrašnejše šibe človeštva. Ta zahrbtna bolezen dovede do najtežjih telesnih okvar, večkrat do trajnega hiranja in včasih do mukapolne smrti. Kako važna je borba proti tej bolezni, so živa pričča številni članki in poročila v dnevnem časopisju in radiu. Že leta in leta zasledujejo ljudje poročila o pojavu otroške paralize z največjo pazljivostjo. Letoviščarji z otroki zapuščajo bliskovito kraje, v katerih se pojavijo slučajni otroške ohromitve. To ni nobeno čudo, vemo vendar, da do danes nimamo nobenega učinkovitega zdravila proti tej strašni bolezni, če kdo za njo zboli. Kdor pri tem obolenju svoje življenje reši, je lahko srečen. Odnese pa lahko tudi težke telesne okvare v obliki trajne ohlapne ohromitve okončin. Kolikokrat vidimo otroke, katerih roke in noge nimajo nobenega delazmožnega mišičevja, tako da jih morajo zdravniški-ortopedi opremiti z železnimi opornicami. Pretresljive so slike pohabljenih otrok, ki pri hoji vlečejo za seboj tenke okrnele noge, ali pa zaradi ohromelosti rok pišejo in celo rišejo in slikajo z nogami, kar je vsega občudovanja vredno.

Spinalna ohromitev, imenovana tudi otroška spinalna paraliza, ker napada ponajvečkrat otroke — pa tudi odraslim ne

prizanese — je vnetje hrbteničnega mozga, po latinsko medulla spinalis — odtod pa ime spinalna ohromitev. Beseda „poliomyelitis“ je grškega izvora in pomeni vnetje sive tvarine hrbteničnega mozga ali hrbtenjače — polios — siv, myelos — mozeg.

Na prečnem prerezu hrbtenjače vidimo namreč v sredini okoli hrbtenjačnega kanala sivo tvarino, ki je obdana od bele mozgove tvarine. Siva tvarina kaže na prečnem prerezu sliko metuljčka z razprtimi krili, ali pa obrise črke „H“. V beli tvarini so v splošnem dovodne in prevodne živčne proge, v sivi tvarini pa skupine živčnih celic, odkoder se odcepijo obodni ali periferni živci. Iz sprednjih delov ali takozvanih sprednjih rogov sive tvarine izvirajo živci, ki oživčujejo gibalne mišice trupa in okončin. Ti sprednji rogov sive tvarine v hrbtenjači igrajo pomembno vlogo pri okužbi s spinalno ohromitvijo. To bolezen povzroča eden najdrobnejših poznanih virusov in ta povzročitelj — virus — kaže posebno afiniteto, to je kemično privlačnost za živčne celice, posebno v sprednjih rogovih hrbtenega mozga.

Okužimo se skozi nos ali skozi žrelo ali pa skozi črevo potom okužene hrane, morebiti tudi s pikom mrčesa. Bolnik izloča viruse prvih 7 do 8 dni obolenja s kapljicami sluzi iz dihal, kasneje pa več tednov z blatom. Bolezen se pojavlja mnogo bolj pri otrocih kot pri odraslih. Inkubacija, to je čas od okužbe do izbruha bolezni, traja povprečno 14 dni. Začetni znaki bolezni so zelo nejasni. Začenja se z vročino in s prebavnimi motnjami. Temu sledijo močan glavobol in bolečine v sklepih, enako kot pri akutnih vnetjih možganske mrene. Po dveh do tridnevni vročini nastopijo kar iznenada ohromitve, ki so po svojem obsegu lahko različne. Lahko ohrome mišice ene noge, lahko obeh nog, rok in trupa. V najhujših primerih je bolnik popolnoma negi-

(Nadaljevanje na 8. strani)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

Al Princ Karl je pisal, de se nimamo tuga bati, ker on per Gorici, Soči, Gradišči inu Palmi Novi terdno stoji. Nej le Beneške kraje imajo; bolši je za nas, de se naše lastne meje deržimo... dokler pomoč iz ogerskiga pride, de se bode pruti Mantovi jiti moglo. Lani je Francoz peršal noter do pemske inu estrajke meje, vender ga je Princ Karl potepeno čez Rajno pogнал; tudi tukej ve Princ, kaj dela; imejno za bogam najn zavupanje. — Soča, Gorica, Terst, snežniki, inu Hrušica so terdne meje.”

Toda tudi nadvojvoda Karel ni mogel več rešiti položaja. Bonaparte je dne 10. III. naskočil Piavo in pogнал Avstrijce za Sočo, dne 16. III. še sam prebrodil Tilmont inu tri dni nato pojavil na Soči ter 20. III. zavzel že Gorico. Vočnik je pozneje v svojem listu pisał o teh bojih takole: „Preden so vojnih kraljeva visokost Princ Karl h' laški armadi peršli, je bila tašva na ta kraj Tagliamento predstavljena, posebno za to, de bi en malo peršal inu na pomoč čakala. Na ti stopni je Princ vojsko najdel, kader je k' nji peršal. General Hohenzollern je stal z' predno vojsko per reki Piave, inu imel povele, dokler bo mogoče, tam se deržat; le takrat bi se smel brez boja nazaj potegniti, kader bi sovražnik z' preveliko močjo perderl. Ravno nekej popred je sovražnik uni kraj Piave per Trevizu — inu Baszanu pomoč naberl, katera mu je od doma, od Rajne, inu iz papežove dežele perhajala. Pomoč pak, na katero je Princ čakal, ni mogla ob časi dojiti, deslih je nategama hitela. Sovražnik se je tedej na svojo vekši moč zanesel, inu v' treh razdelkih pruti generalu Hohenzollernu naprej mahal; ta se potegne pruti mesti Sacile nazaj, sovražnik ga popade 12. dan Sušca; en drugi razdelik gre čez Porto bufolle, inu oče njemu za herbet priti; boj je bil

dosti hud, soldat se je dobro deržal, inu sovražnik ga ni v' beg pogнал; vender je general za dobro spoznal, ponoči nazaj potegniti, de bi mu uni za herbet ne peršal; gre tedej čez Portenon v' Valvasone nazaj, inu se boju vogne. 15. Sušca gre na to stran reke Tagliamento; Princ potegne vse soldate vkup, samo nekej kojnikov je na unim kraji ostalo. — Na 16. dan gre sovražnik od Valvasone pruti nam, inu persili kojnike na ta kraj prestopiti; ker je Tagliamento plituv bil, gredo francoski kojniki čez, za njimi pak pešci. Tem kraji se začne boj; al ker je sovražnikov veliko več bilo, so naši mogli odjenat... Princ se je deržal svojiga naprej vzetja; ne pred boj začenjati, dokler več pomoči ne pride; se je tedej pruti Gradišči, inu Gorici nazaj potegnul. Mej tem so tudi naši... per Langaro dobeči soldatje od preveliko več francosko perjeti bili, se dobro branili, al vender bežat mogli... — Dalej piše Princ... de je armada 17. dan iz bežat mogli... — Dalej piše Princ... de je armada 17. dan iz Palme nazaj šla; ta beneški ograd ni močen zadosti... de bi se mogel deržat... Torej so kraljeva visokost vojsko na ta kraj Soče inu v' Gradiše potegnili, de so se dalej varno nazaj pomikuvat mogli; ker Soča je bila perplitva, inu se je lahko per pričeoči suši k' nogam prebredla; tudi ni kazalo popred boja začeti, dokler ni kej več pomoči došlo. Mej tem je pomoč če dalej bližej perhajala, inu je imela predna vojska pod generalam Merkandin 21. Sušca v' Belak priditi. V' Terstu stoječimu generalu Pittoni je Princ razločne povela dal, kako se ima deržat, kakor kol se perkluču.”

Prišedši čez Piavo je razdelil Bonaparte svojo armado na tri dele, od katerih je prvi pod poveljstvom Jouberta prodiral na Tirolsko, drugega je pod poveljstvom generala Bernardotta usmeril proti Krasu (ta je dne 23. III. vkorakal v Trst in v Idrijo, dne 31. III. pa že v Ljubljano), a tretjega je pod poveljstvom generala Massena napotil po dolini reke Bele v Pontabelj in v Kanalsko dolino proti Koroški. Jako značilno je, da so Fran-

cozi pokazali že, ko so se prvič pojavili v naših deželah, tudi spoštovanje do našega jezika. General Bernardotte je namreč izdal že dne 29. III. iz svojega glavnega stana v Logatcu oklic na prebivalstvo tudi v slovenskem jeziku. V njem je bilo rečeno: „De francozi k' vam gredo, nemišljo nič hudiga ne vam, ne vašimu premoženju. Oni žele, oni očio, de vi v' miru brez straha vživite dobičke vašiga dela inu truda. To je povele poglavitniga generala Bonaparte... Nebojte se za poštenje vaših žen, ali za ohranjenje vaše vere. Mi pošujemo zaderžanje inu navade vsih ljudi, zlasti vaše... Naši soldatje bodo ojstro v' svoji dolžnosti deržani, de ne bodo smeli nič kriviga vam sturiti, vsaki bo per ti priči z' smertjo štrafan, kir se v' vaše prebivalše z' silo vrine. Nismo enaki obdivjanim premagavcam; naše perludno zaderžanje vas bode previzalo, de mi čez nadloge, katere vojska seboj pernese, zdihujemo; mi jeh bomo loži sturili; — pridite, inu ne zapustite vaše ognjiša.”

Kako hitro so Francozi napredovali in v kakšnem razsulu je morala biti avstrijska armada, nam zadostno dokazuje dejstvo, da je v trenutku, ko je pisal Vodnik, da nadvojvoda Karel „per Gorici, Soči, Gradišči... terdno stoji“, Bernardotte že zavzel Gorico, Massena pa Pontabelj in prodiral v Kanalsko dolino. To bi moral braniti general Ocskay vsaj toliko časa, da bi se mogle avstrijske čete pravočasno umakniti čez Predil, a ker mu niso pravočasno dospele okrepitev preko Ziljske doline, je opustil obrambo sploh vse tako važne in po naravi utrjene Kanalske doline in bežal z velikimi izgubami skozi Trbiž prav do Podklostra in potem še naprej na Podkoren. S tem je pa padel v vodo tudi ves Karlov načrt, ki je hotel ravno okoli Trbiža zbrati večjo vojsko, onemogočiti Francozom vdor na Koroško in presekati za njih hrbtom tudi njihovo zvezo skozi Furlanijo s Francijo. Ako bi mogel Massena še nekoliko bolj pohiteti, bi lahko zajel še celó vse tiste Avstrijce, ki so se od Gorice umikali po Soški dolini čez Predil na Trbiž.

(Dalje prihodnjič)

Pred 50 leti med

koroškimi Slovenci

„Mir“, glasilo koroških Slovencev z dne 9. maja 1908, stran 119:

„Slovenska krščansko-socialna zveza“ priredi vsekoroški mladeniški shod v Šmihelu nad Pliberkom dne 31. maja, kakor se je sklenilo na občnem zboru dne 12. januarja tega leta. Vsa društva, posebno voditelje vseh društev, pozivljamo, da zastavijo vse moči, da bode ta shod veličastna manifestacija slovenske krščanske mladine na Koroškem. — Zveza šteje sedaj 17 društev. Dokler jih ne bo 50, moramo smatrati svojo nalogo kot neizvršeno. — Ta shod torej naj „Zvezo“ spet okrepi ter naj privede nove vrste v nje sredo. — Slovenski mladeniči, vsi na shod dne 31. maja v Šmihel pri Pliberku!”

CELOVEC

Oddelek za podeljevanje gradbenih dovoljenj pri celovškem magistratu je imel v mesecu juliju posebno veliko dela. Nič manj kot 83 gradbenih dovoljenj, 40 dovoljenj za stanovanje in izkoriščanje stanovanjskih prostorov ter 8 dovoljenj za delitev zemljišč je bilo izdanih, 91 od teh šele po krajevnem ogledu. V teku teh delitev zemljišč je dobila mestna občina 555 kvadratnih metrov zemljišča zastonj v svojo last.

Med omenjenimi 83 gradbenimi dovoljenji je bilo 60 novih zgradb, od teh 18 stanovanjskih, obratnih in kmetijskih poslopij, 24 garaž, 16 ogradištev, 34 gradbenih povečav raznih vrst, 15 obveznosti za priključitev na kanalizacijo, en prekop, eno dvigalo in dva provizorija. Izrazitih stanovanjskih poslopij je 12, med temi dvojne poslopij splošne gradbene in stanovanjske zadruge avstrijskih državnih železnic, ki namerava zgraditi v Taurerstrasse skupno 30 stanovanj. Na listi so tudi tri večja poslopja, v katerih bodo podjetja.

Pristojbin je oddelek za gradnje v mesecu juliju predpisal za 10.062.— šilingov.

ŽIHPOLJE

(Dan vednega čiščenja in cerkveni shod)

Na god Marijinega imena, to je v petek dne 12. septembra je na Žihpoljah dan vednega čiščenja. Od 7. do 12. ure so sv. maše s pridigami. Popoldne se vrste molitvene ure. Ob 6. uri zvečer je večerna sveta maša s pridigo v obeh jezikih s posvetilnimi molitvami. Priložnost za sv. spoved je ves dan dana.

V nedeljo dne 14. septembra, nedelja Marijinega imena, se vrši na Žihpoljah zadnji letošnji cerkveni shod. Sv. maše s pridigami so od 7. do 11. ure. Priložnost za sv. spoved je dana od 6. ure naprej celo predpoldne. Popoldne ob pol 3. uri pete Marijine litanijske in slovesne sv. blagoslov. Verni-

Pri nas na Koroškem

ki od blizu in daleč ste prisrčno vabljeni na sončne Žihpolje!

Dne 17. avgusta smo pokopali ob veliki udeležbi Herberta Plasch. Peljal se je s kolesom na delo na humbersko žago in pri dravskem mostu je trčil v nasprotni prihajajoč avto. Težko poškodovan je obležal na cesti. Prepeljali so ga z rešilnim avtom v bolnico, kjer je kmalu nato umrl. Bil je priden in miren fant, star šele 35 let. V tednih je nameraval stopiti pred oltar s svojo izvoljenko, Plozovo Frido na Doleh v Golšovski fari. Imel je blizu cerkve sezidano hišico, ki pa še ni bila čisto izgotovljena.

Dne 5. avgusta je bil zopet pogreb Mihaela Čak v Dolči vasi. Že dolgo je bolehal in končno ga je smrt rešila trpljenja. Naj oba počivata v miru, ostalim pa naše sožalje.

V soboto, 23. avgusta sta stopila v naši cerkvi pred oltar Valentin Travnik, doma iz Sel, stanujoč sedaj v Borovljah, in vdova Marija Has, roj. Wrath iz Golšove. Po poroki so se odpeljali na Božjo pot v Marijino Celje. Da bi bila srečna.

Dne 12. avgusta imamo na Žihpoljah celodnevno čiščenje in v nedeljo, 14. avgusta naše zadnje cerkveno žegnanje. Vabimo vse od blizu in daleč na naše sončne Žihpolje.

ST. JANŽ V ROŽU

Velika šentjanžka cerkev priča, da je bila nekoč tu sloveča Marijina božja pot. Drugače bi gotovo za tako majhno faro naš predniki ne postavljali tako velike cerkve. Najstarejši farani se še spominjajo, kako so v njih mladosti še prihajale velike

FARNA MLADINA V ST. JANŽU V ROŽU

priredi v nedeljo 7. septembra ob pol 8. uri zvečer pred farno cerkvijo v St. Janžu versko igro A. Drabosnjaka

IZGUBLJENI SIN

To igro igramo,

da povzdignemo dan Marije v ognju, da počastimo 190-letnico rojstva Andreja Drabosnjaka, da proslavimo 50-letnico kršč.-kulturnega dela v St. Janžu.

Iskreno vabljeni!

procesije od blizu in daleč k Mariji v ognju.

Stara zgodba iz turških časov namreč pravi, da ob napadu Turkov na St. Janž milostni kip Matere božje ni hotel zgoriti,

zato so ga z meči hoteli razsekati, a tudi to se jim ni posrečilo. Na Marijinem oltarju je še sedaj ta milostni kip in tudi več starih slik ponazaruje to zgodbo.

Glavni romarski dan pri Mariji v ognju je Mala Gospojnica ali Rojstvo Marijino. Ob tej priliki je slovesna procesija z milostnim kipom po vasi ter slovesna sveta maša. Da se ohrani ta Marijin dan zares neoskrunjen, ni bilo nikdar nobenega veseljačenja ali plesa, kar se mora faranom šteti v čast.

Da bi pa še bolj poudarili verski pomen takih cerkvenih praznikov, je naša mladina že v drugič pripravila primerno versko-kulturno prireditev za ta dan in sicer lani igro: „Počeni prstan“, ki nam je prikazala mogočno varstvo višarske Marije nad onimi, ki vanjo zvesto zaupajo; letos so pa pripravili globoko versko igro „Izgubljeni

Šentjakobčani ponovijo v nedeljo, 7. septembra ob pol 8. uri zvečer svojo narodno zgodovinsko igro v 4 dejanjih (8 slikah)

„Miklova Zala“

Po J. Sketovi povesti dramatiziral Jakob Špicar.

V GLOBASNICI na župnijskem dvorišču

(V slučaju slabega vremena pa v farni dvorani)

Sedeži po 10.— S, stojišča po 6.— S

Čisti dobiček je namenjen za popravilo župne cerkve v St. Jakobu. Tako imajo vsi Podjunčani izredno priliko, da vidijo enkrat rožansko tradicionalno igro v rožanskem dialektu, torej igro iz domovine Miklove Zale.

Ker traja igra do polnoči in so večeri že hladni, se toplo oblecite!

Vsa Podjuna — prisrčno vabljeni!

sin“ in sicer kar na prostem pred farno cerkvijo.

Igro „Izgubljeni sin“ je pred 140 leti napisal koroški ljudski pisatelj Andrej Schuster-Drabosnjak, doma iz Drabosnje pri Kostanjah. Bil je to eden najbolj nadarjenih koroških sinov tiste dobe in nam je zapustil še več lepih iger, predvsem verske vsebine, na katere smemo biti Korošci še danes ponosni. Letos 6. maja je preteklo 190 let, odkar je bil rojen ta nadarjeni in delavni pesnik-samouk. V spomin njemu naj bo prirejena letošnja prireditev njegovega „Izgubljenega sina“ v St. Janžu.

In še eno obletnico obhajamo v St. Janžu. Kot poročajo zapisniki in tudi žive priče, je bilo pri nas v zadnjih 50 letih živahno krščansko-kulturno delo. Zato ni čuda, če je bilo pri nas ustanovljeno eno izmed prvih krščansko-prosvetnih društev, ki so se leta 1908 povezala v kršč. prosvetno zvezo

Proračun 1959 naj omogoči gradnjo podjunske železnice

V torek je bila seja koroške deželne vlade, na kateri so pod predsedstvom namestnika deželnega glavarja g. Krassniga obravnavali razna pereča vprašanja. Med drugim se je finančni referent deželne vlade, deželni poslanec g. Sima, podrobneje bavil z načrtom za pospeševanje gospodarstva na Koroškem. Predvsem je predlagal, naj pozove vlado, da bo čimprej odobrila gradnjo podjunske železnice in rezervirala za to potrebna finančna sredstva v državnem proračunu za leto 1959, da bodo lahko že prihodnje leto pričeli z delom.

Načrt za pospeševanje gospodarstva na Koroškem, ki ga je deželni zbor soglasno sprejel in ga odobril, bodo ponovno posla-

pozor - tiskarski škrat ga je polomil v štev. 35-pri Stefitzu v pliberku 10 let garancije za blazine z vzmetnim jedrom - pozor - tiskarski škrat ga je polomil v štev

Romale smo k Mariji na Sv. Višarje

Dekleta, nekdanje gojenke naših slovenskih gospodinjskih šol, vsako leto priredimo romanje. Kakor lansko leto Marijino Celje, tako smo si letos zbrale sv. Višarje. V soboto, dne 23. avgusta opoldne smo veselo razporejene stopile v Celovcu v naš vagon, ki nas je odpeljal proti Beljaku. Kar lepo število nas je bilo v Celovcu okrog 50, ko smo prišli do italijanske meje, je naše število naraslo na 70, ker so naša dekleta pristočila še na drugih postajah. Z nami so bile tudi č. sestre iz St. Ruperja in St. Jakoba ter predsednica in tajnica naše zveze.

Veselo razpoloženje je vladalo med nami, kakor povsod, kjer se snidejo nekdanji sošolci. Na meji se je kljub predvidevanjem težko vse srečno izteklo. Še isto popoldne smo se napotile iz Zabnic proti sv. Višarjam. Grede smo s č. sestrami premišljevale križev pot. O mraku smo prispale na vrh, ravno o pravem času, da smo mogle sodelovati pri procesiji z lučkami, katera nam je prišla že nasproti. V cerkvi je imel nato č. p. Odilo nagovor, po petih litanijskih pa smo trudne polegale spat, kolikor je bilo pač prostora. V nedeljo zjutraj se je zgodaj pričelo življenje. Nekateri so občudovale prekrasni sončni vzhod v gorah. Ob pol 7. uri se je darovala prva sv. maša s slovenskim petjem in pridigo č. g. p. Odila v kateri nam je nakazal, kaka je prava molitev; po-

govor z Marijo. Naša molitev naj ne bo naučena, temveč naj prihaja iz srca, kakor se pogovarja otrok z materjo, tudi petje je vodil č. g. p. Odilo, kateremu smo hvaležne za lepe besede in dober nauk, ter se mu tem potom še enkrat prav iskreno zahvaljujemo. Po maši smo se posvetile brezmadežnemu Srcu Marijinemu.

Ob 9. uri je č. p. Odilo daroval sv. mašo po naših namenih. Pri obeh mašah so dekleta pridno sodelovale pri petju. Nato so sledile še druge maše. Ob 12. uri smo se poslovile od Marije in se nato zopet podale proti dolini. Ob 4. uri smo se odpeljali iz Zabnic proti domu. Nekatera dekleta so si domov grede ogledale v St. Jakobu igro „Miklova Zala“.

Vsa dekleta so bile zelo zadovoljne in navdušene nad tem romanjem, saj smo že domov grede sklenile, da še gremo na Sv. Višarje, pa še v večjem številu.

Vsa dekleta, absolventke Gospodinjskih šol, so dne 21. septembra ob 2. uri popoldne vabljeni na sprejem Fatimske Marije v kapeli provincialne hiše v Celovcu. Po sprejemu se bo vršila seja naše Zveze.

v Celovcu. Tudi tega dogodka se naj na ta dan mladi rod s hvaležnostjo in ljubeznijo do kršč. kulturnih idealov po vzoru prednikov spominja.

PODGORJE

Red božjih služb na Malo Gospojnico v Podgorjah:

Zvečer ob pol 7 blagoslov in spovedovanje.

Na praznik:

od 6. ure naprej spovedovanje;
od 7. do 11. ure vsako uro sv. maše;
Pri Kapelici je sv. maša s pridigo ob pol 11. uri. Vernikom bo podeljen tudi novomašniški blagoslov.

TINJE

V soboto, dne 30. avgusta smo spremili k zadnjemu počitku na tinjsko pokopališče Rozo Petar, roj. Schellander. Vseh svojih 59 let se je trudila za svoje, pomagala s pridnim delom svojim sosedom in končno podlegla zahrbtnemu raku. Številni pogrebi so izkazali pokojni zadnjo čast. „Mladi tinjski prošt“ mil. g. Jože Gabrnič pa je opravil pogrebne obrede in se od rajne poslovil v ganljivem nagrobnem govoru.

Tudi na cesti bodi vlijuden
in rad pomagaj!

li zvezni vladi na Dunaj s prošnjo, naj ga čimprej uresniči.

Namestnik deželnega glavarja, g. Krassnig, je predlagal predložitev osnutka zakona za zaščito mater koroškemu deželnemu zboru, da ga odobri. Poročal je tudi o zadovoljvem uspehu zbirke za Avstrijski inštitut za raziskovanje raka. Nabrali so 476.884,14 šilingov.

Namestnik dežel. glavarja, g. Ferlitsch, je pa poročal o likvidaciji škode, ki so jo napravila neurja na Koroškem v kmetijstvu in gozdarstvu in predlagal, kot najnужnejši ukrep za omiljenje izredne katastrofe, naj za letošnje leto izvoz 20.000 kubičnih metrov lesa. Za dovoljenje bodo prosili ministrstvo za trgovino in obrt, ki je pristojno za tozadevna dovoljenja.

Dijaki in dijakinje
Mohorjevega doma

naj pridejo v dom 10. sept. 1958 dop.

(Glede izpitov velja objava na 1. strani!)

Ne prej: ker se v domu še zida in popravlja.

Ne pozneje: ker je 10. septembra popolne vpisovanje v šolah.

Na veselo svidenje!

Vodstvo doma.

Varujte gozd!

V shrambo samo zdrave sadeže!

V kolikor gre za obolenja, ki so napadla plodove že na drevju, je odgovor na to vprašanje lahak. Tako sadje je treba po obiranju čimprej porabiti in če drugače ne gre, izrezati obolela mesta in ga predelati v marmelado. Daljše shranjevanje takega sadja privede — če je okuženo z monilijo —

Ce boste upoštevali teh nekaj splošnih nasvetov, boste lahko preprečili večjo škodo v svoji sadni shrambi in boste imeli lepo in dobro sadje tja do drugega poletja.

Koroškim dekletom in njihovim staršem!

Na otoku Cipru, ki je znan po zgodovinskih ciprskih vinih in mednarodnih zapletih, je še vedno v rabi običaj, ki je v stalem civiliziranem svetu izumrl: ugrabljenje neveste. Ciprsko dekle se sme družiti z dečki samo do dopolnjenega sedmega leta, odlej pa vse do slovesne zaroke ne sme spregovoriti z neozanimenim moškim niti besede. Na svatbah in drugih veselicah, kjer se shaja mladi svet, sme plesati in sodelovati samo s prijateljicami in edina govorica, ki ji je dovoljena, je govorica z očmi. Če njeni pogledi vzpodbude tega ali onega fanta, pošlje navadno ta k dekletovemu očetu izkušeneega snubača. Če očeta tudi ponovnim snubitvami ni moč oče omajati, da bi dal mladima svoje dovoljenje, stopa

V Zapadnonemški zvezni republiki so leta 1957 pripustili več kot pol milijona sebnih avtomobilov prometu. Če pogledamo, vidimo, da je od tega pol milijona sebnih avtomobilov odpadlo na kmečje prebivalstvo le celih 5,5 odst. avtomobilov. Še dolgo torej nima „vsak kmet“ svojega osebnega avtomobila. Pri nas v Avstriji ni nič drugače.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Muhe in lepote sinjega Jadrana

Kot vsa mesta ob Jadranu ima tudi Split ozke ulice in visoke hiše, kar je značilno za dediščino Rimljanov. — Popoldne smo šli na Marjan, to je hrib, s katerega se odpira prekrasen pogled na mesto, ki se v jasnem sončnem dnevu pokaže v vsej svoji veličastnosti in lepoti. Morje se razgrinja kakor velika sinja poljana. Mesto je obdano z obzidjem, ki se proti vrhu terasasto stopnjuje. Okolica pa je velik lepo negovan vrt, oziroma park. Oljčni in palmovi gaji vabijo potnika v svojo senco, ciprese rahlo trepetajo v vetru, vmes pa se bohotijo rože stoletnice ali „aloje“ in vonj oleandrov, ki so bili ravno tokrat v najlepšem cvetu, je omamen. Tu najdeš vso cvetje in okrasno grmičje sončnega juga. Ozračje je tu nasičeno z opojnimi dišavami. Lahko bi rekli, da je tukaj narava prekosila samo sebe. Ne poje pevec zastoj „Oj divni Marjane moj, biseru južnoga morala“! Žal pa ni bilo posebno dovtetne za obučevanje teh lepote, ker se nismo mogle otrestiti občutka nočnega rajanja. Moja edina misel je bila, da si poiščem miren kotiček, kamor bi lahko položila moje utrujene kosti. — Spala sem bolje kot na še tako mehki in lepi postelji. — Sonce je zahajalo, ko smo se zbirali za odhod. Pohitela sem na vrh, da se poslovim in še enkrat naužijem lepote. Slika, ki sem jo gledala mi bo ostala najlepši in nepozabni trenutek z našega potovanja. Sonce se je pomikalo proti zahodu, kakor da bi se tisoč zlatih nit vlekle preko morja. In ta čudovita barvitost, ki se je prelivala, mavrično vijoličasta, zelena, sinja, zlata in srebrna — ne saj tega ni mogoče izraziti z besedami, nekaj tako lepega lahko samo čutimo.

Odšli smo nazaj v pristanišče, odkoder smo proti večeru odpluli naprej proti Reki. Ta vožnja pa je bila prijetna in mirna, ter nas je bogato nagradila za vse zamujeno. Zopet smo na morju, rahlo brnijo ladijski motorji, valovi šumijo in galebi nas spremljajo. „Split in še posebno Marjan pozdravljen!“ — Kako težko je slovo. Večerna zarja rdi na nebu, počasi izginja obala, dokler nas ne zavije mrak v svoje temno ogrinjalo. Slonela sem ob ograji in opazovala drobno valovje pod mano, ki se je izgubljalo v daljavi. Poleg mene stoji star možak, ki z očesom gospodarja v lepem jutru objame svojo domačijo, opazuje čeri in obalo, pravzaprav se vidi samo še motna sivina. Pogovor se prične. Vse svoje življe-

nje je preživel na morju in mnogo zanimivega je doživel. Tudi sedaj, ko že nekaj let uživa pokoj se še vedno bolje počuti na ladijskih deskah kot na suhem. Pomorščak, ki je preplul skoraj vsa morja, bil tolikokrat v nevarnostih. Videl pa je tudi mnogo lepote. Oči mu žarč, ko pripoveduje in z živahnimi kretnjami poudarja svoje besede. Zdi se da hoče vsako doživljeno posebej pobožati z roko. Vprašam ga odkod ime Dalmacija? Z veseljem je hitel razlagati: Naš Jadran ima že marsikaj za seboj — videl je Kelte — onstran Splita je živel bojovito keltsko pleme „Dalmati“, ki se je razširilo vzdolž cele obale in svoje obširno naseljeno ozemlje imenovalo „Dalmacija“. Še to mi je povedal, da raste na jadranskih otokih neka rastlina, ki jo povsod drugod zamašča. Na celini je izumrla — razen v okolici Splita. Bujno uspeva na otokih. To je neke vrste slak. Cvetovi so majhni — njeno grško ime je „ospalatos“. Pravijo, da je po njej tudi Split dobil svoje ime.

Sunek ladje in vrvenje ljudi me je opozorilo, da smo že na Rabu. Žal je to samo vmesna postaja in si zato otoka ne morem ogledati. Zamudila sem tudi sončni vzhod na morju, za katerega pravijo, da je naj-

lepše — nekaj božanskega. Zopet se oddaljamo od obale otoka. Rab izginja v daljavi, sončni žarki se utaplajo preko sinje gladine. Na krovu pojejo mornarji, kako lepa harmonija je med njihovo pesmijo in okolico, praznična umirjenost nas obdaja, le morje nemirno valovi. Tokrat tudi v Senjskih vratih ni vetra, vendar so nekateri že ležali v jedilnici na trebuih trdno verujoč, da je to še najcenejše sredstvo proti morebitnem bruhanju. — Pristali smo še v Crikvenici, ki mi je po svoji prikupni skromnosti izmed vseh obalnih letovišč še najbolj ugajala. Dolga srebrna črta se vleče za nami, ob ograji je polno ljudi, ki drobne kruh, katerega spretno prestrezajo gibčni delfini.

Sonce pripeka, — že se vidijo obrisi obale Sušak, Reka, koničasti stolpi se dvigajo kvišku. Visoko nad Sušakom pa stoji mogočno in veličastno, kakor svetilnik — cerkev Matere božje na Trsatu, ki že sto in stoletja kraljuje, sprejema in posluša prošnje in zahvale ter z vedno enako usmiljenostjo gleda na početje in življenje svojih zemljanov, kakor tudi na razbesnelo, hrumeče valovje in na tihi večerni zaton sonca tam daleč na obzorju sinje morske poljane.

Kaj vemo o gobah

Človeštvo si dolgo ni bilo na jasnem o postanku, rasti in naravnem namenu gob. Hitri pojav, različne čudežne oblike in pestrost barv, vse to je dajalo gobam nekaj nadnaravnega. Še v srednjem veku so bili botaniki mnenja, da se gobe zaplodijo po odpadkih gozdnih živali, sicer pa so že narodi starega veka: Babilonci, Grki, Rimljani, Kitajci poznali več užitnih gob, kakor jih pozna današnja povprečna javnost. Gobe jim niso služile samo za prehrano, z njimi so tudi živahno trgovali. Seneka našteva po imenih nad 10 vrst dobrih gob, ki jih še danes poznamo pod istimi latinskimi imeni.

Pesnika Horac in Marcijal pa sta gobe celo opevala. Slednji je dejal: „Lahko se pogrešajo zlato in srebro ter ljubezni naslade, toda odreči se jedi iz gob, je težko.“ Stari narodi se niso splašili, da bi opustili gobe, čeprav se je pripetilo razmeroma mnogo več smrtnih zastrupljenj, kakor se jih dogodi danes. Znano je, da je pesnik Evripid izgubil v enem dnevu ženo in tri otroke zaradi zastrupljenja z gobami. Prav tako sta se zastrupila papež Klemen VII in cesar Karl VI.

Rimljani so posebno čislali platničarko, ki je nekoliko podobna strupeni mušnici ter so jo krstili po svojem imperatorju „amanita caesarea“ — cesarska mušnica. Rimski vojaki so te gobe tako težko pogrešali, da so jih prinesli s seboj v okupirane

pokrajine. To je naša blagva ali blagovna, tudi knez Karželj (Kaiserling) imenovana.

Da pa je v srednjem veku in deloma še pred 100 leti ljudstvo zrlo na gobe s toliko bojaznijo, temu so bili krivi nekateri raziskovalci, ki so splošno svarili pred gobami. Tako našteva nemški botanik Weinmann v svoji botaniki iz leta 1745 večino danes čislanih gob za strupene, češ, da nalezijo strup od kač in krastač. Neki nemški zdravnik iz 18. stoletja pa je celo zapisal: „Ako so gobe najlepše pripravljene, storiš najpametneje, če jih vržeš na gnoj.“

Šele v novejšem času so naravoslovci vseh naprednih narodov začeli propagando za eksploatacijo neizmernih zakladov, ki jih imajo naši gozdovi v gobah. Francozi so že pred prvo svetovno vojno dobivali vsako leto nad 300 milijonov zlatih frankov za gobe; seveda so jih vzgajali največ umetno (šampinjone). Znano je, da je sama pariška okolica vzgojila v posebnih kletah po 25.000 centov gob na mesec, a to skozi vse leto.

Gobe so vsekakor najzanimivejši in najkoristnejši del naše flore. Gobarstvo je najcenejši, najhvaležnejši, a tudi zelo zdrav in razvedrilen šport. Kar je za strastnega lovca bogat revir, to je za pravega gobarja dobra gobja sezona, saj žanje od rane spomladi do pozne jeseni.

Kdor ima odprto oko in dovtetno dušo za lepoto božje narave, se bo vedno znova divil pestrim barvam gob. Ista goba se po-

— Lahko si mislite, dragi Yankeeji, da sem se tega velikega vprašanja komaj dotaknil; saj vam pa tudi nisem prišel predavati o astronomiji in braniti tezo s tega ogromnega področja. Je še cela vrsta drugih razlogov, ki govorijo na, da so svetovi obljubljeni. Ne bom jih navajal. Dovolite mi pa, da poudarim samo eno: Ljudem, ki trdijo, da na planetih ni ljudi, je treba odgovoriti takole:

— Človek bi vam morda še verjel, če bi se dalo dokazati, da je zemlja najboljši svet, ki je sploh mogoč; na žalost pa ni, čeprav je to trdil Voltaire. Samo enega satelita ima, medtem ko jih imajo Jupiter, Uran, Saturn in Neptun vsak pa več in to je prednost, ki je ne smemo omalovaževati. Predvsem pa je naša zemeljska obla precej neudobna zato, ker je njena os zakrivljena. Od tod izvira neenakost dneva in noči in to povzroča neprijetne spremembe letnih časov. Na naši nesrečni obli je vedno prevročje ali pa premraz; pozimi na njej zmrzuje, poleti se pa praži; zato je to planet naveden, prehladov in pljučnic; na Jupiteru na primer, ki ima samo lahko upognjeno os, pa bi prebivalci uživali vedno isto temperaturo; ta planet ima pasove same pomladi, stalnega poletja, stalne jeseni in stalne zime; tako da si vsak Jupitovec lahko izbere podnebje, ki mu najbolj ugaja in se zavaruje za vse življenje proti spremembam temperature. Priznali mi boste, da je to ve-

Tudi za Margaret leta hitijo

Kraljica Elizabeta in princesa Margaret sta se pretekli teden sestali v Balmoral-skem gradu; že več tednov se nista videli. Margaret je dopolnila 28 let starosti in zato je nujno, da se bo spet spregovorilo o njeni bodočnosti.

Zdi se, da namerava v teh dneh princesa govoriti s sestro o možnosti njene poroke s Townsendom. Kot menijo, je Margaret pripravljena oditi iz Anglije, le da ji dajo kako uradno funkcijo, kot na primer mesto guvernerja kake države Commonwealtha. To pa morajo seveda podrobno in temeljito proučiti kraljica, britanska vlada in vlada britanskega Commonwealtha in ustrezno odločitev bi mogla biti objavljena šele čez nekaj mesecev. Če bo Margaret spreminila svoje sklepe iz leta 1955, se bo mogla poročiti z Townsendom tudi brez kraljičinega pristanka, toda v tem primeru se bo morala odpovedati svojemu položaju v Angliji.

Med vožnjo pazite na sebe in na druge!

LUNA KOT ELEKTRONSKO OGLEDALO

Na mednarodnem kongresu astronautov v Haagu je sporočil ameriški poslanec James Fulton, da so v Združenih državah odkrili način, po katerem lahko uporabijo lunu kot elektronsko ogledalo za odsevanje dogodkov na zemeljski površini. S pomočjo tega ogledala bo mogoče takoj ugotoviti vsako atomsko eksplozijo in vsako izstrelitev medcelinske rakete tudi za „železno zaveso“. To napravo sedaj že postavljajo in bo pričela v kratkem delovati.

450 km VISOKO SO POSLALI RUSKI ZNANSTVENIKI DVA PSIČKA V RAKETI, ki se je srečno vrnila na zemljo. Raketa je tehtala z instrumenti in obema psičkoma 1690 kg. Vgrajeni aparati so ves čas v redu delovali in posredovali znanstvenikom izredno važne podatke o atmosferi v velikih višinah.

javi tudi v raznih barvah, na primer ustnata golobica raste kar v šestih odtenkih. Vešč gobar ve že pri pogledu na gozd iz daljave, kakšne vrste gob rastejo v njem. Nekateri gobe rastejo le po koreninah in pri deblih gotovih dreves, n. pr. laški ali lični goban (boletus elegans) le pri macesnih, brezov goban (boletus scaber) le pri brezah ali topolih, zato ga imenujejo ponekod tudi topolovka, borov glivec (sparassis ramosa) le pri borih in tako dalje.

Zato ne zametujmo gob, ki nam pravijo: „Me, ki z nežno glavico prodremo zemljo, ki nas hrani, me gobe smo najbližje ostale redilni zelenjavi.“

(Prosto po Marcijalu)

JULES VERNE:

41

Potovanje na *Luna**

— Jaz pa sem o tem prepričan, je odgovoril Michel Ardan.

— Vendar, je odgovoril eden izmed poslušalcev, govorijo nekateri razlogi za to, da na drugih svetovih ljudje ne bi mogli prebivati. Očitno je, da bi bilo treba na večini izmed njih spremeniti življenjske pogoje. Naj omenim samo planete: na enih bi moral zgoreti, na drugih pa zmrzniti — kakor so pač oddaljeni od sonca.

— Žal mi je, je odgovoril, da svojega spoštovanega nasprotnika ne poznam, pa mu bom vseeno skušal odgovoriti. Njegov ugovor ni brez vrednosti, vendar mislim, da se ga da precej uspešno pobiti — kakor vse ugovore proti možnosti življenja na drugih svetovih. Če bi bil fizik, bi rekel tole: če imajo planeti blizu sonca manj notranje toplote, oddaljeni planeti pa več, zadostuje že samo ta preprosti pojav za uravnovešanje vročine in prilagoditev temperature tako organiziranim živim bitjem, kakor smo mi. Če bi bil zoolog, bi mu odgovoril z besedami mnogih slavnih učenjakov, da nam narava nudi na zemlji primere živali, ki živijo v čisto različnih življenjskih pogojih; da žive ribe v elementu, ki druga živa bitja umori; da žive dvoživke dvojno življenje, ki

ga je težko pojasniti; da prebivajo nekatere morske živali v silnih globočinah in vzdrže brez okvare pritisk 50–60 atmosfer; da so nekatere vodne žuželke za temperaturo tako neobčutljive, da jih najdeš ravno tako v vročih vrelih kakor na ledenih gladinah polarnega morja in da smemo naravi priznati, da razpolaga z veliko pestrostjo življenjskih sredstev, ki je dostikrat nerazumljiva, pa nič manj resnična in se stopnjuje do vsega mogočosti. Če bi bil kemik, bi mu povedal, da je analiza aerolitov — teles, ki so nedvomno nastala izven območja zemlje — odkrila na njih nesporne sledove premoga; premog na nastaja samo iz organskih bitij in Rachenbarhovi poskusi so dokazali, da je bila ta snov nujno povezana z živalskim svetom. In končno, če bi bil teolog, bi mu rekel, da po besedah sv. Pavla odrešenje najbrž ne velja samo za zemljo, ampak za vse nebeške svetove. Toda kaj, ko nisem niti teolog niti kemik niti zoolog niti fizik.

Ker torej ne poznam velikih zakonov, ki vladajo vesoljstvu, lahko odgovorim samo tole:

— Ne vem, če so na drugih svetovih ljudje ali ne; in ker tega ne vem, grem pogledat!

Ali je nasprotnik Ardanovih teorij še kaj ugovarjal? Tega ni mogoče vedeti, kajti v burnem kričanju množice bi se vsako mnenje oddaljene skupine pomirile, je zmagovalni nje zadušilo. Ko so se naposled tudi najbolj govornik dodal samo še nekaj pribomb:

Pismo materi

Draga!

Pišiš mi, da Ti bodo otroci spet začeli hoditi v šolo. To Te gotovo zelo veseli, toda ne misli, da je s tem prenehala Tvoja skrb za njih vzgojo in da je sedaj prešla vsa na šolo — na učitelja. Kot mati moraš biti v rednem stiku s šolo, zanimati se moraš pri učitelju, kako se Tvoji otroci uče in obnašajo, z njim se moraš posvetovati, če bi se slabo učili in slabo vedli.

Najhujše za otrokov razvoj je, če podira dom, kar gradi šola. Tvoja velika naloga je torej, da posvečaš pažnjo vsem tistim drobnim dogodkom ali dejanjem, ki v veliki meri podpirajo šolsko vzgojo, ali pa jo spodbujajo. Pomisli, kako važno je za otrokov poznejši razvoj zamujevanje šole, nered pri knjigah in zvezkih, drobne laži, ki jih spregleduješ, odnos do nalog in učenja, odnos do sošolcev in še marsikaj drugega, kar se razvija kot plevel v otrokovem značaju in se pozneje pri odraslem človeku kaže kot nezanesljivost, nerednost, lažnivost in slab odnos do dela in sočloveka.

In še nekaj je, na kar Te opozarjam: vzdrževanje reda in čistoče je izključno Tvoja dolžnost! Po tem, če so otroci redno ali neredno oblečeni, če imajo čisto obleko, če so umazani, — bodo cenili Tebe, njihovo mater. Zato posvečaj temu veliko pažnje in ne puščaj, da bi otroci hodili v šolo, ne da bi jih pregledala in uredila. Strogo zahtevaj, da na to sami pazijo, da se dobro umijejo, češčejo, si čistijo nohte in ušesa, da si perejo zobe, se v redu in pravilno oblačijo itd. Vselej jih povprašaj, če so se naučili, kar bi se morali.

Zahtevaj, da opravljajo vse te posele po možnosti sami in točno, ker so otroci zelo pogosto, posebno pri umivanju in česanju, neznansko površni. Umijejo se kar brez mila, na zobe pa radi pozabijo. Pri tistih delih pa, ki veš, da jih ne morejo opraviti sami, jim pomagaj. Tako se bodo navadili na red in tudi kasneje, skozi vse življenje bodo tako vzgojeni otroci gotovo pazili na čistočo svojega telesa, kar je neprecenljiva vrednost tako za zdravje kot tudi za uspehe v življenju.

Skrbi tudi, da hodijo otroci pravočasno počivati in da spijo vsaj 8–9 ur dnevno. Kakor hitro ustanejo, se morajo umiti in urediti. Potem pa jim daj topel zajtrk. Razen tega pa skrbi, da bodo vzeli tudi s seboj v šolo kosček kruha in sadje. Redno hranjeni otroci v šoli dosti bolj sledijo in imajo

boljše uspehe kot pa zapuščeni in neredno hranjeni.

Šolskega otroka ne vpregaj preveč v domače delo. Otroci, ki redno prezgodaj vstanejo in delajo po nekaj ur še pred odhodom v šolo, ne morejo dobro napredovati, ker so preizčrpani in jim je šolska klop le prijeten telesni počitek, pri pouku pa so skoraj odsotni. Posebno moraš paziti na to pri otrocih, ki imajo popoldanski pouk. Pri njih je posebno važno, da preživijo čas

Vihar v travi

Pokraj ceste brneče —
merijo jo telefonski drogovi v sinje daljave
brleče —
se poigrava
z vetrom svetla, zrela trava.
Kot nevidna božajoča roka
bi hitela čezenj,
se pripogiblje bilje šušče, kot vodovje peneče,
ki vanje stočil svoje mokrote je brezen.
Čez loge, ozare, rebri in lozje trepeče
vonjavnih sapic sončno glajenje.

Rožmarin in mirta

Jaz pa vrtec bom kopala,
vanj bom drobnih rožic s'jala
nageljček in rožmarin,
da bo mladosti mi spomin.

Še nas pozdravlja z naših oken lepo zeleni in blago dišeči rožmarin. Tu in tam kakamamica goji tudi še mirta. Včasih so jo gojila dekleta — za svoj poročni venček.

Ker bo kmalu treba požlahtniti naše lončnice, jih presaditi in porezati, zato se že danes pomenimo, kako je treba postreči rožmarinu in mirti, da nam bosta za nego hvaležna z bujno rastjo in cvetenjem.

Ali veste, da rožmarin in mirta tudi cvetita? Če hočemo, da bosta cvetela, potrebujeta ti dve lončnici mnogo sonca. Lahko jih imamo tudi na prostem, recimo v vrtu vsajene v zemljo ali pa z lončkom vred postavljene v vrtno zemljo.

Mirta lahko razmnožujemo s semenom, ki ga tvorijo oplenjena mirta. Navadno pa se poslužujemo vršičkov. Najboljši čas za razmnoževanje z vršički je zgodnja pomlad in pozno poletje. V ta namen porežemo do

do pouka tako, da se telesno preveč ne izčrpajo. Utrujen otrok je nepazljiv in pouk izgubi zanj več kot polovico svoje vrednosti. Kosilo za te otroke naj bo pripravljeno ob pravem času, da ga lahko brez razburjenja pojedjo. Če jim ne moreš pripraviti celotnega obeda, moraš gledati, da bo zato večerni obrok obilnejši in ne prepozen. Tudi težke jedi so za opoldansko hrano takim otrokom neprimerne, ker jim preobteže želodec.

To je v glavnem tisto najvažnejše, na kar sem Te hotela opozoriti v tem pismu, ki Ti ga pišem prav nalašč sedaj, ko se otrokom odpirajo vrata v veliki svet. Vedi, da je Tvoj otrok danes še nežen, sprejemljiv za vse dobro. Njegova duša je kot mlado drevesce, ki potrebuje opore, da se razvije v močno drevo. In ta opora mu bodi Ti, mati!

Tvoja prijateljica M.

Zlilost svetlobe, toplote, rasti in slasti
je na grudih zemlje porodilo hrepenenje,
ki spaja deviško cvetenje v materno zorenje.

Vetrc pride od nekod in gre bogvedi kam.
Le črček pozno v noč ne miruje tam...
So trenutki, da si človek z vso srečo in bolestjo sam.
In samota je bistvo tostranstva.
In dušo zasledujemo po učinku — kot viharja v travi —,
ki tukaj boža, tam trga, tu objema, tod davi...
Val. Polanšek

Pismo „gospa Aje“

Pred 150. leti je umrla mati nemškega pesnika Wolfganga Goetheja. Njena pisma so zaradi svoje izvirnosti in naravne modrosti najlepše kar smo podedovali med drugimi od preteklosti.

Gospa Goethe piše svojemu sinu 27. 10. 1807:

„Veselim se življenja in ne iščem trnjev — iščem drobno veselje — če so vrata nizka, se sklonim — če morem odstraniti kamen s poti, ga odstranim — kadar je pretežak, se mu ognem — in tako najdem vsak dan nekaj, kar me razveseli — in mejnik —, vera v Boga razveseljuje moje srce in vedri obraz...“

MODRI NASVETI

Mirno čisto vest imej!
Slab si, kadar se bojiš.
S komurkoli govoriš,
v lice mu odkrito glej!

Ako si oblečen čedno,
to je dobro in lepo,
a še lepše je, če vedno
tvoje srce je čisto.

Kar je res — govori,
kar je dobro — stori!

Za dobro voljo

Nesreča pri palačinki

Bilo je zvečer, pri luči. Enajst Škotov je sedelo za mizo. Jedli so palačinke. Nesreča je hotela, da je bilo palačink triindvajset. Tako je vsak od njih pojedel dve, ena pa je ostala na krožniku. Grozno je imelo vsakega od njih, da bi pospravil še tisto palačinko, a jim lepo vedenje tega ni dovoljevalo.

Zgodilo se je, da je v tistem hipu ugasnila luč. In slišati je bilo grozen krik. Potem se je luč spet prižgala in razsvetila sledeči prizor: tisto poslednjo palačinko je zgrabila roka enega od Škotov, v roko pa je bilo zasajenih deset vilic.

V drugi svetovni vojni je ameriška eskadrila lovcev pomotoma zašla v švicarski zračni prostor. Švicarsko protiletalsko topništvo je nemudoma opozorila tuje vsiljivce z naslednjim radijskim sporočilom:

„Zašli ste na nevtrarno področje!“
„To nam je znano.“
„Če področja nemudoma ne zapustite, bomo primorani streljati.“

„To nam je znano,“ so odgovorili od zgoraj.

Nato so Švicarji pričeli streljati. Američani so jih opozorili: „Streljate 1000 metrov previsoko.“

Švicarji: „To nam je znano.“

Potovanje na luno

(Nadaljevanje s 6. strani)

NAPAD IN OBRAMBA

Videti je bilo, da je s tem pripetljajem razpravljanje zaključeno. Noben drug predlog ne bi dosegel tako lepega končnega učinka. Ko pa se je razburjenje poglobilo, je le še zaklical s krepkim, osornim glasom:

— Zdaj, ko je govornik v tako široki meri zadovoljil fantazijo, bi bilo prav, da se loti stvari same, da ne razvija več toliko teorije, ampak pretehta praktično plat svojega potovanja.

Vsi pogledi so se zaobrili proti človeku, ki se je oglašil s temi besedami. Bil je to suhljat možak odločnega obraza, z bujno, po ameriško pritrženo brado. Očitno je izpristil zmedo, ki je zajela zborovanje, da se je prebnil do prve vrste poslušalcev. Tam je prekrizal roke in hladnokrvno zapisal svoje bleščeče, izzivalne oči v junaka na odru. Ko je povedal svojo zahtevo, je umolknil in se ni zmenil niti za tisoče pogledov, ki so se zgrnili vanj niti za nejevoljno mrmranje, ki so ga njegove besede vzbudile. Ker ni dobil še nobenega odgovora, je ponovil svojo zahtevo z istim jasnim in ostrim naglasom in dodal:

— Tu smo zato, da se pomenimo o luni, ne pa o zemlji.

— Prav imate, gospod, je odgovoril Michel Ardan, pri razpravljanju smo zašli nekoliko v stran. Vrnimo se k luni.

— Gospod, je povzel neznanec, vi trdite, da je naš satelit obljuden. Dobro. Ampak prebivalci lune morajo živeti brez dihanja, kajti — opozarjam vas v vašo korist — da na

površju lune ni niti najmanjše molekule zraka.

Pri tej trditvi je Ardan stresel svojo levjo grivo; razumel je, da se bo zapletel s tem človekom v hud boj o bistvu vprašanja. Tudi on ga je ostro pogledal in dejal.

— Tako, tako, na luni ni zraka! In kdo trdi to, če smem vprašati?

— Učenjaki.

— Ali res?

— Da, res.

— Gospod, je povzel Michel, ne da bi se hotel šaliti, vam povem, da zelo globoko spoštujem učenjake, ki kaj vedo, globoko pa preziram učenjake, ki ne vedo ničesar.

— Pa poznate kaj takih, ki spadajo v to drugo kategorijo?

— Še prav dobro. V Franciji imamo enega, ki trdi, da se da „matematično“ dokazati, da ptica ne more leteti, neki drugi razvija šele teorijo o tem, da riba ni ustvarjena za življenje pod vodo.

— Ne mislim takih učenjakov, gospod, in svojo trditev lahko podprem z imeni, ki jih ne boste zavlačali.

— Potem pa boste spravili ubogega nevedneža močno v zadrego. No, pa saj se rad kaj nauči.

— Zakaj se pa lotite znanstvenih vprašanj, če jih niste študirali? je precej brezobzirno vprašal neznanec.

— Zakaj? je odgovoril Ardan; zato, ker je najpogumnejši človek tisti, ki ne sluti nevarnosti! Nič ne vem, to je res, ampak ravno ta moja slabost je moja moč.

— Vaša slabost prehaja že v norost, je nejevoljno zakričal neznanec.

— Tem bolje, je odvrnil Francoz, saj me bo moja norost privedla na luno.

Barbicane in njegovi tovariši so kar z očmi požirali vsiljivca, ki jim je tako drzno skušal prekrizati račune. Nihče ga ni poznal, in predsednik, ki se je pričel vznemirjati, kakšne posledice bo imela tako zaostrena debata, je svojega novega prijatelja nekam preplašeno gledal. Zborovalci so prisluhnili in postajali resno zaskrbljeni, kajti to bojovito prerokanje jih je opozorilo na nevarnosti ali pa celo na nemogućnosti potovanja na luno.

— Gospod, je povzel Ardanov nasprotnik, številni in nesporni razlogi nam dokazujejo, da ni okrog lune nobenega ozračja. Povedal bom kar „a priori“ še tole: če je luna sploh kdaj imela ozračje, ga je morala zemlja potegniti nase. Še najbolje pa bo, če vas bom postavil pred neovrgljiva dejstva.

— Le postavite me, gospod, je odgovoril Michel Ardan z dovršeno vljudnostjo in nasprotujete mi, kolikor vas je volja.

— Kakor veste, je rekel neznanec, se svetlobni žarki vedno odbijajo z ravne črte, kadar gredo skozi zrak. No, in kadar zasenči luna zvezde, se njihovi žarki na robu lunine plošče prav nič ne skrivajo. Zaradi tega je čisto jasno, da luna ni obdana z ozračjem.

Vsi so pogledali Francoza, kajti če so astronomi to res opazili, je bil ta zaključek pravilen.

— Priznam, je odgovoril Michel Ardan, da je to vaš najtehtnejši razlog, da ne rečem edini, in kak učenjak bi vam morda

ne vedel kaj odgovoriti; jaz vam rečem samo to, da ta razlog nima absolutne veljave, ker se opira na domnevo, da je kotni premer lune popolnoma določen, kar pa ne drži. Pa pustiva to, in povejte mi rajši moj dragi gospod, če priznate, da so na luni vulkani.

— Ugasli vulkani že; zareči pa ne.

— Vendar mi pustite naj verjamem — ne da bi se kaj pregrešil proti logiki — da so ti vulkani nekoč delovali!

— Seveda, toda ker so sami proizvajali za gorenje potreben kisik, njihovo bruhanje nikakor ne dokazuje, da je na luni zrak.

— Pa pojdiva dalje, je odgovoril Michael Ardan, in pustiva ta način dokazovanja. Poglejva rajši, kaj nam povedo opazovanja. Opozarjam vas pa, da se bom skliceval na priznana imena.

— Le sklicujte se.

— Velja. Leta 1715 sta astronomi Louville in Halley v času mrka 3. maja opazila neko čudno bliskanje. Po njunem mnenju so te hitre in ponovne bliske povzročile nevihte, ki so divjale v luninem ozračju.

— Leta 1715 je odvrnil neznanec, sta astronomi Louville in Halley opazila v zemeljskem ozračju neke nenavadne pojave, pa sta mislila, da izvirajo iz lune. Tako so jima odgovorili drugi učenjaki in jaz se jim pridružujem.

— Le naprej, je odgovoril Ardan, ki ga ni odgovor prav nič zmedel. Ali ni leta 1787 Herschel opazil na luninem površju številne svetle točke?

— Da; a čeprav si Herschel teh pojavov ni znal razložiti, ni iz njih sklepal, da je na luni zrak. (Dalje prihodnjič)

Nedelja, 14. septembra

Celovec, sejmišče, ob 14 uri

senzacionalna TOMBOLA 3 AVTOMOBILI

1 OPEL REKORD, P, 2 STEYR PUCH 500

5 rolerjev

1 televizijski aparat, hladilnik, kolesa in drugih 600 dobitkov

Otroška paraliza

(Nadaljevanje s 3. strani)

ben; v drugih, lažjih primerih pa se ohromitve omejuje na posamezne ude, kakor sem že omenil.

Do ohromitve mišic pride na ta način, da se seli virus, to je strup okužbe, s krvnim in mezgovim obtokom od vsehlišča v hrbtne možgane in v možgane, in sicer posebno rad v sprednje robove sive tvarine hrbnega možga in uniči tukaj motorične živčne celice, ki urejujejo gibanje mišic, ker vzročnik poliomielitisa — svojstven virus — razkroja predvsem živčno tkano. Izprija nje in zamiranje motoričnih živčnih stanic v hrbtnem možgu sta vzrok začetne hromote in poznejše trajne ohromelosti ustreznih mišičnih skupin, ker uničene živčne celice ne morejo zrasti na novo. Res je, da je mogoče z različnimi postopki okvare ublažiti, vendar pa ohromelim mišicam ni mogoče povrniti neokrnjene dejavnosti, če so uničene ustrezne živčne celice.

Po ohromitvi se temperatura vrne na normalo. Ohromelost se često sama od sebe lepo popravi. Najbolj se popravijo udje, ki so bili najmanj prizadeti. Če pa ohromelost ostane, se lahko njena stopnja zmanjša z raznimi ortopedskimi načini zdravljenja, to je z masažo, s telovadbo, toploto, z opremo spretnih aparatov, z elektriko, pa tudi s krvavimi operacijami.

Ko zdravnik bolezen ugotovi, je treba bolnika takoj odpeljati na kužni oddelek pristojne bolnice, če mogoče z rešilnim vozom. Predmete, ki so prišli v dotik z dotičnim bolnikom, je treba vestno in temeljito razkužiti, nič vredne stvari pa sežgati. Svoji obolelega pa si naj pridno izpirajo usta z od zdravnik predpisanimi razkuževalnimi sredstvi, da se zavarujejo pred okužbo.

Ohromitve dihalnih in požirnih mišic se skoraj vedno končajo s smrtjo, posebno ohromitev dihalnih mišic, če bolnika ni mogoče zdraviti v posebnih aparatih, v tako imenovanih respiratorjih ali dihalnih napravah, katere so znane pod imenom „železna pljuča“, ki so jih iznašli leta 1929 na medicinski visoki šoli Harvard v Združenih državah Amerike. Železna pljuča predstavljajo velik železen valj. Vanj polože bolnika, ki mu je poliomielitis ohromil živčna dihalna središča v podaljšnem hrbtnem možgu. Ko potiskajo zrak v valj, stisnejo

bolniku prsni koš in trebuh. Pri tem pa stisnejo tudi pljuča, da zrak ne more vanje. Pljuča so torej stisnjena in zrak ne more vanje.

Ko pa potem izsesajo zrak iz valja, je pritisk zraka zunaj valja večji kakor v valju samem, zato vdre zunanji zrak bolniku v pljuča in bolnik zadihava. Vse to se neprestano ponavlja, kakor se neprestano dviga in spušča tudi zdrava trebušna prepona. Pred iznajdbo dihalnega stroja je bil vsak bolnik

Zaščitno cepljenje v Celovcu

Mestni zdravstveni urad v Celovcu, Bahnhofstrasse 35, II. nadst., vrata št. 5, sprejema za prebivalce mesta Celovca prijave za zaščitno cepljenje proti otroški paralizi ali poliomielitisu do 20. septembra tega leta. Prijave so možne vsak dan od ponedeljka do petka od 8 do 12 in od 14 do 17, ob sobotah pa v času od 8 do 11.30. Takoj pri prijavi je treba plačati S 45.— za kritje lastnih stroškov zdravstvenega urada. V poštev pridejo najprej otroci in mladostniki, rojeni v času med 1. jan. 1940 in 31. decembrom 1957.

Za oskrbljence (Befürsorgte) in za družine z več kot dvema neposrednim otrokom je cepljenje brezplačno.

Cepivo je avstrijskega izvora in ga bodo dajali v treh injekcijah in sicer v oktobru, v novembru letošnjega leta in v maju prihodnjega leta.

Kdaj se bodo cepljenja vršila, bo zdravstveni urad pravočasno objavil. Cepljenje je prostovoljno.

Mesto Celovec pričakuje, da se bodo starši, ki se zavedajo svoje dolžnosti napram otrokom, v polnem številu poslužili te ugodne prilike in dali cepiti svoje otroke proti otroški ohromelosti.

Zaščitno cepljenje je popolnoma brez vsake nevarnosti za cepljenca. Cepljenje prepreči pri cepljencu zanesljivo strašno ohromitve, ki pohabijo človeka že zgodaj v mladosti ali ga celo usmrtijo, če bi cepljenec slučajno zbolel modebiti v poznejšem času na otroški paralizi v kljub izvršenemu zaščitnemu cepljenju.

z ohromitvijo prepone in ostalih podpor-
nih dihalnih mišic obsojen na smrt zaradi
zadušitve.

Najbolje si predstavljamo delovanje di-
halne naprave, ako vzamemo v roke gobo,
ki jo potrebujemo za umivanje. Če jo stis-
nemo v pesti, iztisnemo iz nje zrak ali pa

vodo, če je mokra. Če pest počasi odpira-
mo, pa čutimo, kako se goba v roki širi, ker
vdira v njene luknjive zopet zrak ali pa vo-
da. Prav na isti način deluje dihalni apa-
rat.

Železna pljuča torej niso kakšna „plju-
ča“, ampak le trebušna prepona, ker oprav-
ljajo isto delo kot prava trebušna prepona.
Če bolezen trebušne prepone in podpornih
mišic še ni preveč ohromila, si v železnih
pljučih dihalne mišice počasi opomorejo,
da zopet pravilno delajo. V tem primeru bo
bolnik železna pljuča prejel ali slej zapustil.
Tako zdravljenje pa lahko traja tudi dalj
časa.

Skoro istočasno, ko so v Ameriki iznašli
železna pljuča, pa je ugleden dunajski
zdravnik iznašel „biomotor“, slovensko:
„razgibalnik življenja“, ki je že tisočim
bolnikom širom sveta rešil življenje. Biomo-
tor je aparat, ki ga pripno bolniku na tre-
buh, da mu dviga in spušča trebušno pre-

pono. Zelo dobro se je obnesel tudi pri re-
ševanju utopljenec in zadušenih. Biomo-
tor stane 9000 šilingov, sicer ni tako upora-
ben kot ameriška železna pljuča, je pa
cenejši, prenosljiv in z njim lahko ravna
vsak zdravnik.

Poliomielitis ali spinalna ohromelost je še
do nedavnega zahtevala po vsem svetu, po-
sebnost pa v Ameriki množinske smrtne slu-
čaje, oziroma je naprtila obolelim osebam
prezgodnjo lažjo ali hujšo invalidnost. V
novo obdobje pa je stopilo preprečevanje
poliomielitisa, ko je uspelo v zadnjih letih
amerškemu zdravniku oziroma mikrobiolo-
gu dr. Jonasu Salku v New Yorku, pri-
praviti cepivo, ki pomeni danes najmočnej-
še in edino zanesljivo sredstvo za borbo
proti temu strašnemu obolenju.

O Salkovem cepivu, o njegovem pridobi-
vanju, o načinu cepljenja in o ukrepih pro-
ti poliomielitisu pa bomo razpravljali v pri-
hodnjem predavanju. Dr. G.

DROBNE ZANIMIVOSTI IZ KMETIJSTVA

Finska potrebuje vsako leto 30.000 hek-
tarjev nove obdelovalne zemlje. Celotna
površina obdelane zemlje na Finskem je
znašala pred drugo svetovno vojno 2,6 mi-
lijonov hektarjev, 0,7 hektarja na prebival-
ca. Sovjetska zveza je dobila na podlagi mi-
rovne pogodbe 290.000 hektarjev, zato pa
so do leta 1957 napravili 260.000 zemlje za
orno.

Z ozirom na naraščanje finskega prebi-
valstva odpade trenutno 0,6 hektarja na
enega prebivalca in je treba pridobiti na-
daljnjih 470.000 ha obdelovalne zemlje,
da dosežejo predvojno stanje. Letni po-
rast prebivalstva pa bi še poleg tega zahte-
val dodatno čiščenje kakih 30.000 hektar-
jev gozda na leto.

V ljudski republiki Kitajske so ponovno
popravili zadnji zemljiški načrt. Pri tem
popravku pa ne gre za osnovno spremembo
agrarne politike, temveč gre za prilagoditev
načrtovanja dejanskim razmeram, kot so to
pokazale izkušnje, ki so jih imeli doslej. V
novi obliki agrarnega načrta polagajo več-
jo važnost na mehanizacijo in elektrifikaci-
jo. V novem načrtu tudi vse bolj upošteva-
jo gojitev oljnic in so za proizvodnjo teh
napravili sedaj tudi norme kot svojčas za
proizvodnjo pšenice in bombaža.

V državah bodočega skupnega evropske-
ga trga pripada 22 odstotkov ljudi kmečke-
mu sloju, to je 35 milijonov duš. Največji
delež v kmetijstvu živčih ljudi ima Italija
z 39 odstotki svojega celotnega prebiva-
lstva. Sledijo ji Francija z 32 odstotki, Nem-
ška zvezna republika s 23 odstotki, Luxem-
burg s 17 odstotki, Belgija z 12 odstotki in
Nizozemska s 7 odstotki. Po ugotovitvah
Evropskega gospodarskega sveta imajo ve-
čje deleže v evropskem območju Turčija s
76 odstotki, Grčija s 54 odstotki, Španija z
49 odstotki, Portugalska s 47 odstotki in Ir-
ska s 40 odstotki. Pod povprečjem skupne-
ga trga so Švedska in Norveška s 18 odstot-
ki, Švica s 16 odstotki in Velika Britanija s
6 odstotki.

V Zapadnonemški zvezni republiki so z
uvvedbo starostnega zavarovanja za kmete
dosegli, da kmetje sedaj prej oddajajo po-
sestva naslednikom. Iz poročil ministrstva
za delo in socialni red v Bonnu je razvid-
no, da zakon o starostnem zavarovanju kme-
tov vrši svojo nalogo, odkar je stopil v ve-
ljavo, se pravi, da starši sedaj prej prepisu-
jejo posestva svojim potomcem, kot so to
delali pred uvedbo zakona o starostnem za-
varovanju.

ČLOVEŠKO ŽIVLJENJE POSTAJA DALJŠE

Zavarovalnice se iz lastnega interesa mo-
rajo zanimati za povprečno dobo človeške-
ga življenja, kajti na tem temeljijo njihove
zavarovalne pogodbe in zasluzki. Na pod-
lagi statistik, ki so upoštevale milijone za-
varovancev so ameriške zavarovalnice ugo-
tovile, da je leta 1956 znašala povprečna
življenjska doba Amerikanca 70,2 let, do-
čim je bila leta 1948 samo 65,7 let. V pri-
meri z letom 1936 žive ljudje danes deset
let, v primeri z letom 1909 pa 24 let dalje.

Sejem marljadvorskega goveda v Št. Vidu na Glini

Prvi letošnji jesenski sejem za govedo ma-
rijadvorskega plemena (Blondvieh) se bo
vršil v petek 12. septembra v živinski lopi
v Št. Vidu na Glini. Pričetek sejma ob 9.30.
Izredno licenciranje in razvrščanje goveda
po vrednostnih razredih se bo vršilo en dan
prej, 11. septembra od 13. ure dalje. Na
sejmu bo 50 bikov in 60 močno brejih
krav in telic. Vse živali so bile prej preiska-
ne, da niso okužene z bacili bangove bo-
lezni in jetike. Bile so tudi na prostem na
paši vse poletje. Pri nakupu krav in telic
nudijo kupno pomoč, če so kupljene krave
in telice nadomestek za izločene reagente.

Zveza nemških državljanov v Avstriji
(Verband deutscher Staatsbürger in Öster-
reich) sporoča, da se bo vršilo zborovanje
članov v soboto 13. septembra ob 15. uri
v gostilni Maurer v Celovcu, Pfarrplatz
(Lindwurmstüberl).

K. Ribisel, deželni vodja.

ČE AVTO SVOJ STARI PRODAJAS,
AL' MOTORJA ZNEBIL B' SE RAD,
BRŽ KUPCEV TI MNOGO PRIZENE,

„*Tednikov*“
NAJMANJSI INSERAT

Čemu ste v skrbeh, če boste še dobili „Naš tednik — Kroniko“ v trafiki ali pa morda pri sosedu! Izpolnite to naročilnico in naš list dobite na dom!

Tu odrežite in pošljite kot tiskovino v kuverti na naš naslov (Celovec - Klagenfurt, Viktringer Ring 26)!

Kot naročnik dobite naš list hitro in zanesljivo!

Naročilnica

S tem naročam list

„*Naš tednik — Kronika*“

Plačilne možnosti: mesečno 5.— šil. za tuzemstvo.

Ime:

Naslov:

(prosimo, da točno navedete tudi pošto!)

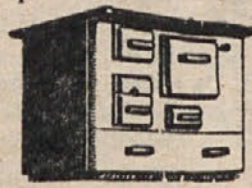
Datum:

(Podpis)

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSCINE
dobite najugodnejše pri

**HANS
WERNIG**

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Sončna očala - Sonnenbrillen

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10.-OKTOBER-STR.

Vsa sadna drevesca — jabolčna do
20% cenejša kot drugod — vam

dostavi domača drevesnica ing.
Marko Polzer, pd. Vazar, p. St.
Veit i. Jauntal.

Zanesljivo katoliško dekle za naj-
moderneje opremljeno gospodinj-
stvo na Dunaju iščemo za septem-
ber. Dobro plačilo in prijazno

Naprodaj kmetija z zelo lepo in
ugodno lego južno od Drave, s po-
sebnim sezonskim dohodkom. Več
se poiže na upravi Našega tedni-
ka pod značko „Ugodna prilika“.